TREMTINYS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. Nr. 23 (104) 1993 m. gruodis

A. Ruškio drožiniai

Ką pasirinksime? ????

KAUNAS. Gruodžio 4d. įvyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos tarybos narių ir rajonų skyrių pirmininkų konferencija. Svarbiausiais klausimais priimti du pareiškimai, tačiau didelį nerimą sukėlė ir Sąjungos prezidento B. Gajausko informacija dėl šios organizacijos narystės. Šaulių sąjungos, Sąjūdžio ar kitos politinės organizacijos bei partijos narys negalės būti mūsų Sąjungos nariu, nes įstatymo pataisoje nurodoma, kad tas pats asmuo negali priklausyti ir politinei partijai, ir politinei organizacijai.

Toks asmens politinės veiklos suvaržymas labai nepriimtinas aktyviausiems mūsų Sąjungos nariams, kurie pirmieji ėmė griauti vienvaldę komunistų partiją ir padėjo įkurti Krikščionių demokratų partiją, tapdami jos nariais, ir Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio nariams, ir šauliams, kurių organizacijas atkūrė politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nariai. Kad ir kaip apsispręstų asmuo- ar šauliu, ar Konservatorių partijos nariu jam būti, dešiniesiems vienminčiams susiburti po vienu stogu šis įstatymas nėra palankus. O ir partizanai, mūsų Sąjungos nariai, pasitvirtinę savo įstatus Lietuvos teisingumo ministerijoje kaip savarankiškos organizacijos ("Laisvės kovos sąjūdžio"), atrodo, negalės likti po vienu stogu su savo bendraminčiais, likimo broliais tremtiniais ir politiniais kaliniais. Tad pamąstyti yra apie ką!

Labai svarbus buvo ir "Tremtinio" platinimo klausimas. Pagal jo tiražą ir prenumeratorių skaičių galima spręsti apie šios organizacijos ryšius su visuomene.

Vanda PODERYTĖ

Adventas - vilkų metas

Nuo seno žmonės sako: viena bėda- ne bėda. Visokios negandos dažniausiai puola kaip vilkai- kur vienas, ten ir vilkų devyni. Jeigu žmogus nepristigtų [illegible] ir drąsos atsispirti pirmai jį užpuolusiai bėdai, jeigu laiku atpažintų dažnai avino kailiu prisidengusį vilką, galbūt ir visa ruja išlakstytų.

Kaime gimęs, kaime augęs, kaimiškai esu pasakęs iš viso mėsos bliūdo išsirinkome uodegą, išsirinkome partiją, kuri prieš rinkimus mums daugiausia žadėjo, nes meluoti buvo išmokusi seniai. Dabar, kaip rodo pakartotiniai Seimo nario rinkimai Kaišiadorių apygardoj, žmonės jau pradeda atsitokėti, jau tik retas pritartų, kad Lietuvą toliau valdytų DDP. Todėl ši partija ir skuba kiek įmanoma pasinaudoti turima valdžia. Stabdoma privatizacija, kad likusį valstybės ir žemės ūkio bendrovių turtą būtų patogiau pusvelčiui išdalyti saviesiems. Nuskriausti liks investicinių čekių ir įsigytų akcijų savininkai. Vyriausybės vyrai pasakys: "G. Vagnorius tuos čekius sugalvojo, tegul žmonės ir verčia jam visą kaltę".

Trečdalį viso privatizuojamo turto premjero G.Vagnoriaus vyriausybė buvo numačiusi panaudoti žmonių santaupų vertei atstatyti, kai bus įvestas litas. Ir vėl kaltinkim G.Vagnorių, kad A.Šleževičius to nepadarė. Jei vis dėlto šiek tiek atgnybo, patrupino senieliams, invalidams- tai tik opozicijos, to paties G.Vagnoriaus spaudžiamas.

Mūsų išrinktieji "darbo liaudies užtarytojai", pasiimantys vos ne po tūkstantinę algos, nutarė, kad žmonės gali pragyventi ir už 40 litų. Daugeliui skrandis jau limpa prie nugarkaulio, o žemdirbiai neturi kur dėti per vargą užaugintų grūdų, gyvulių, primelžto pieno. Neperka. O jeigu ir perka- neužmoka. Kol atsiimsi savo skatikus, ilgai turėsi kaip elgeta kepurę atkišęs kaulyti.

Nemėgstu skaičių, tačiau kai kada jie per daug bado akis, kad galėtum nekreipti į juos dėmesio. Praėjusių metų pradžioje vidutinis atlyginimas Lietuvoje dar buvo du kartus didesnis negu Rusijoj, o dabar jau beigiame susilyginti.

Ar valdančioji LDDP šito nemato? Mato. Ir daro. Džiaugiasi gavusi iš užsienio paskolų, džiaugiasi rusams išnuomojusi Mažeikių naftos perdirbimo įmonę (kuri vis tiek dažnai stovi be naftos), ateity dar ką nors perleis... Biudžete numatyta dar labiau didinti valdymo išlaidas, prezidentas užsigeidė Nidoj naujos vilos, nes Kosygino rūmas jam per prastas. Tik du trys milijonai-daugiau gal nekainuos...

Skolintus pinigus lengva prašvilpti, bet "skola- ne rona, neužgis". Ją reikės atiduoti su palūkanom. Jau dabar skola siekia beveik tris milijardus litų!

Žmonės save guodavo sakydami: kol dūšia kūne, tol širdy viltis. Kokia viltis dar gali mus guosti, prasidėjus vilkų metui- adventui? Turime Konstituciją, į kurią valdantieji nuolat kėsinasi, siekdami apkirpsti vieną ar kitą jos straipsnį. Bet Konstitucija vis dar leidžia netekus kantrybės surinkti 300 000 parašų ir pareikalauti referendumo. Visos tautos atsiklausti, ar dar vilksime ant pečių sunkią A. Brazausko, Č. Juršėno ir A.Šleževičiaus piramidę- tą akmeninį melagių laivą, kuris gali nuplaukti tik ten, kur mes jau buvome.

Pakartotiniai Seimo nario rinkimai Kaišiadoryse menkina šią mūsų viltį. Taip, žmonės jau ėmė atpažinti vilkus, nors ir driežu geguže verstųsi, bet labai liūdna, kad daugeliui rinkėjų jau nusviro rankos: darykit su mumis ką tik norit...

Iš visų bėdų, iš visų devynių vilkų, vieną bitelę pjaunančių, pats baisiausias tas, kuris atima bitei geluonį!

Adventas, kaip ir visa pasauly, ateina ir praeina, vilkai pabrukę uodegas išlaksto. Mieliej, saugokime viltį, nenuleiskime rankų! Nepavirskime stulpais, kuriuos gali bet kas pasiženklinti ir laikyti savais.

Kazys SAJA

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos tarybos ir rajonų skyrių pirmininkų
Pareiškimas
Lietuvos Respublikos Seimui

Pastarojo laikotarpio politiniai-diplomatiniai Lietuvos Respublikos Prezidento ir Vyriausybės žingsniai kelia pagrįstą nerimą visuomenei. Tai matydami mes, politiniai kaliniai ir tremtiniai, daugiausia patyrę smurto, politinės klastos ir apgaulės, negalime likti nuošalyje.

Rusijos premjero Černomyrdino vizitas į Vilnių ir sutarčių (galima įvardyti kaip klastingų slaptų sutarčių) pasirašymas lieka iki šiol neatspėta mįslė, nes jų tikrasis turinys nebuvo viešai paskelbtas.

Karinis tranzitas per Lietuvą iš Rusijos į Kaliningrado sritį ir atgal į Rusiją kelia ypatingą pavojų Lietuvos nepriklausomybei. Prisiminkime 1940m. bolševikines provokacijas!

Rusų karinė doktrina- tai Damoklo kardas virš Lietuvos. Iš Prezidento ir Vyriausybės, deja, nesulaukėme oficialaus tų agresyvių siekių įvertinimo.

Delsimas, o gal ir visiškas nenoras kreiptis į Vakarų valstybes dėl Lietuvos narystės į NATO, Genocido tyrimo centro generalinio direktoriaus kandidatūros vienšališkas iškėlimas- tai didėjanti grėsmė Lietuvos laisvei, tautos kančių atminimui ir genocido įvertinimui.

Tvirtai pareiškiame, kad tirti genocidą nepaliksime tiems, kurių patriotiškumu ir sąžiningumu galima abejoti.

Pareiškime minėtais klausimais, pasiliekame teisę kreiptis į plačiąją visuomenę ir imtis ryžtingesnių priemonių Lietuvos nepriklausomybei apginti.

Pirmininkas ***A. Lukša***

Priimta konferencijoje Kaune 1993 12 04

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos tarybos ir rajonų skyrių pirmininkų
Pareiškimas
Lietuvos Respublikos Seimui

Esame labai susirūpinę ir protestuojame dėl oficialiai nemotyvuoto, be prokuroro sankcijos raštu, Kauno gyventojo, Krašto apsaugos darbuotojo Algirdo Petrusevičiaus suėmimo ir laikymo (nuo š. m. lapkričio 8d.) prokuratūros tardymo priežiūroje.

A. Petrusevičius yra garbingas Lietuvos patriotas, dalyvavęs pokario antisovietinėje rezistencijoje, buvęs politinis kalinys. Atkūrus Nepriklausomybę, priimtas į Krašto apsaugos sistemą stiprinti ginkluotąsias pajėgas. A. Petrusevičius yra Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos tarybos narys, nuosaikiai reiškiasi visuomeninėje veikloje. Mes tikime juo.

Gerbiamas Lietuvos Seime, prašome sudaryti kompetentingą Seimo narių komisiją šiam įvykiui tirti ir įvertinti.

Tarybos pirmininkas A. Lukša

Priimta konferencijoje Kaune 1993 12 04

Lietuvos Respublikos Seimo opozicijos lyderio *V.Landsbergio*
Pareiškimas
dėl Rusijos grasinimų ir Lietuvos apsaugos garantijų

Lapkričio 25d. Rusijos užsienio žvalgybos vadovas J.Primakovas pareiškė, kad NATO plėtimasis Rytų kryptimi sukels Rusijos "esmines" karines kontrapriemones. Tai panašu į ultimatumą Vakarams, tai siekimas neleisti, kad grupė Vidurinės Europos šalių, tarp kurių jau turėtų būti matoma ir Lietuva, gautų didesnių stabilumo ir saugumo garantijų. Tai pagaliau patvirtinimas, jog Rusija suinteresuota tų šalių nesaugumu, regiono nestabilumu.

Kodėl tokio pobūdžio grasinančiam pareiškimui, kuriam nepriešstarauja, anot p. Primakovo, ir Rusijos Užsienio reikalų ministerija, buvo parinkta kaip tik tokia politinė figūra? Matyt, parinkimas atspindi Rusijos užsienio politiką lemiančių įstaigų hierarchiją.

Rimčiausias atsakymas buvo NATO generalinio sekretoriaus M. Woernerio žodžiai apie didėjantį pritarimą minčiai, kad NATO turėtų atsiverti naujiems nariams. Be abejo, tai bus svarstoma sausio mėnesį NATO viršūnių susitikime. Jei Lietuvos vadovybė, dairydamasi leidimų iš Maskvos, taip ir nepaskelbs laiku Lietuvos pageidavimo tapti tikruoju NATO nariu, jį nudžiugins nebent kai kuriuos kaimyninės šalies generolus. O Lietuvos visuomenė svarstys, ar tokia vadovybė atlieka savo konstitucinę pareigą stiprinti ir ginti Lietuvos nepriklausomybę. Kalbos apie referendumą šiuo klausimu yra ne vien vengimas atsakomybės; tai gali būti ir politinė klasta, tikintis, kad prislėgta tauta neateis gausiai balsuoti.

Čikaga *1993m. lapkričio 29d.*

JAV lietuviai apie mus

KGB nuo 1988m. rudens sulindo į pogrindį, į įvairiausias "biznio bendroves", firmas. Tai žiurkės. Bet žiurkė,- užspeista į kampą, yra pavojingiausias pasaulio žvėris! Kai kurios užsienio prekybos bendrovės, leidyklos, firmos turi didžiulius fondus ir veikia mafijos veiklos būdais. Tų firmų vadovai- dažniausiai buvę aukšti KGB pareigūnai. Savo leidiniuose jie yra "katalikiškesni už patį Popiežių". Visi jų leidiniai yra patriotiški! Jų veiklą palengvina masinė moralinė demoralizacija ir milžiniškų mastų kyšininkavimas. Be to, visi nomenklatūrininkai nagais ragais gina savo užimamas vietas!

• • • •

Tarptautinės konstitucinės teisės požiūriu, dabartinė Lietuvos Vyriausybė viską daro, kad Lietuvos Valstybė būtų tąsa ne Nepriklausomos Lietuvos Respublikos, o LTSR.

Jos įstatyminiai aktai- taip pat LTSR tąsa. Be to, visi potvarkiai pilni tuščių frazių, ten, kur užtektų vieno dviejų sakinių, prirašomas visas puslapis, kad viskas būtų painiau.

...Tai yra visų bėdų esminė priežastis.

• • • •

... Kai aš čia praeitais metais pasakiau, kad Lietuvoj yra 30 proc. pomidorų, o Sąjūdyje- apie 70 proc. arbūzų, kurie iš viršaus žali, o viduje- raudoni, tai manimi nenorėjo tikėti. Bet rinkimai parodė, kad tokių ten pas jus yra net daugiau. Nauja Konstitucija Seimą padarė vienvaldžiu viešpačiu, o prezidentą- iškaba.

• • • •

...Los Andžele vyko skautų stovykla, jubiliejinis 75 metų paminėjimas. Aš stovykloje buvau amžiumi vyriausias. Seniausias ir skautavimu- nuo 1919m. vasario mėn. Stovykloje buvo ir iš Lietuvos 23 skautai. Deja, gal tik 3-4 iš jų gali būti skautais. Blogiausia, kad skautų vardu veikiančios viršūnės susiskaldė ir net teisme bylinėjasi, kad skautų vardu dangstosi žmonės, jokio supratimo neturintys apie skautybės esmę. Naudodamiesi skautų vardu, jie pradėjo skautybės namą statyti ne nuo pagrindų, o nuo stogo, nuo kamino. Užtat apie skautų organizacijos atkūrimą Lietuvoje dar negali būti kalbos. Nes dabartinis jaunimas ten trokšta kuo greičiau ir kuo daugiau turto prisiplėšti. Lietuva jiems visai nerūpi. Mūsų jaunimas čia visai kitoks.

• • • •

...Popiežiaus vizitas į Lietuvą Čikagoje buvo mažai rodytas, nes Amerikos mastu tai buvo gana menkas įvykis. Kalifornijos televizija parodė daug daugiau, nes ten kasdien po 2 val. rodoma lenkų programa.

Šiaip kažkodėl net ir lietuvių spaudoj čia apie šį vizitą rašoma gana paviršutiniškai. Mat čia neabejojama, kad iš esmės tas vizitas buvo nukreiptas ne į Lietuvą, o į Maskvą, o lenkai net ir bažnyčioje tą vizitą panaudojo sau- lenkiškumo propagandai. Popiežiaus vizitas- tai visų namų (ir mano) pašventinimas, bet Brazausko ekipai visa tai svetima.

• • • •

..."Tremtinys", lygiai kaip ir "Voruta", yra vertinga periodika. Deja, buvusius politinius kalinius ir tremtinius suprasti pajėgia tik tas, kas pats tuo buvo.

JAV **Jonas DAINAUSKAS**

Premjero teisinis nihilizmas

Seimo atstovas spaudai V.Kavaliauskas pakvietė į spaudos konferenciją pagarsėjusius disidentus, buvusius politinius kalinius doc. Vytautą Skuodį, Liudą Dambrauską ir Viktorą Petkų.

Seimas š.m. liepos 16d. priėmė nutarimą Nr.1-243, kurio 6-ojoje dalyje sakoma, kad Genocido tyrimo centro kandidatūra turi būti suderinta su Lietuvos politinių kalinių, tremtinių ir partizanų organizacijomis. (Šio nutarimo motyvai buvo plačiai aptarinėjami spaudoje.) Išvardytosios organizacijos pasiūlė net penkias kandidatūras. Premjeras A. Šleževičius į tai neatsižvelgė. Jis pasiūlė V. Skuodį, vadinasi, visai nepaisė Seimo nutarimo, paniekino laisvės kovotojų atminimą ir pademonstravo teisinį nihilizmą, nors, atrodo, Premjeras įstatymų ir Seimo nutarimų turėtų laikytis be priekaištų.

Doc. V. Skuodis nusiskundė, kad patiria antrą šmeižto kampaniją prieš jį, todėl jis "ginasi", puldamas oponentus ir negailėdamas jiems piktų ir įžeidžiamų epitetų. Bet juk ne apie V. Skuodį kalba sukasi, o apie teisinį nihilizmą ir DDP "buldozerį". Apskritai negalima pateisinti viešo ir juridine prasme nekvalifikuoto partizanų, disidentų, politinių kalinių bylų ar gyvenimo naršymo. Visada rasis už ko užkibti. Čekistai kurpė bylas meistriškai. Jau seniai jaučiama, kad reikia autoritetingo rezistentų Garbės teismo. Jo pasigendama darant politinius sprendimus, skirstant apdovanojimus, paskyrimus ir pan. Šiuo atveju derėtų klausti doc. V. Skuodžio, kodėl jis nesikreipia dėl rekomendacijos į minėtąsias politinių kalinių organizacijas, gal nesitiki ją gauti? "Jau būdamas Amerikoje, aš paraišiau pareiškimą, kad mane atleistų iš tos sąjungos (politinių kalinių, E. S.). Tai konfliktas su šia sąjunga. Dabar mane kaltina, kad aš iš jos išstojau,-" paaiškino V.Skuodis. LLL lyderis A. Terleckas, kaip visada, buvo tiesmukas: "Jūs, pone Skuodi, niekieno neprašytas įstojote į Laisvės lygą, ją apdergėte ir paskui išstojote iš jos. Paskui įstojote į politinių kalinių sąjungą, ją apdergėte ir išstojote." Net visiškai nesuinteresuotam žmogui turėtų būti aišku, kodėl p. V. Skuodis prarado politinių kalinių organizacijų pasitikėjimą. Bet neaišku, už ką įgijo tokį didelį DDP pasitikėjimą? Paklaustas, kas jį rekomendavo DDP lyderiui, V. Skuodis atsakė: "Kas rekomendavo? Archyvų generalinis direktorius G. Ilgūnas mane informavo apie šį pasiūlymą. Vyriausybė susidomėjo manimi. Mane rekomendavo geri žmonės. Kas tie geri žmonės,- manęs visiškai nedomina." Žurnalistams pasidarė įdomu, kodėl V.Skuodis neatsiima savo kandidatūros, jei mato, kad "pažeidžiama įstatymu nustatyta procedūra", kad tai "kelia įtampą tarp atskirų visuomenės sluoksnių ir organizacijų, kodėl nepasiūlo vietoj savęs ko nors kito?" V. Skuodis atsakė: "Yra tokia bendra disidentų savybė- kai jie patiria akciją, tai atsako reakcija. ...Jei neatsiimu savo kandidatūros, tai kodėl turiu siūlyti kitus? Nenorėjau imtis šio darbo, bet kai suvokiau, kad ten bus jėgos, kurios stengsis šitą instituciją perimti į savo globą tam, kad vėl vystytų tą pragarišką akciją, kurią čia narpliojo "Voratinklis" ir visa kita, man teko apsispręsti- aš daviau sutikimą Premjerui. Jis man pasakė, kad kažkam reikia aukotis." Čia jau pakvipo didžiąja politika, paaiškėjo jos strateginiai tikslai.

V. Petkus sukritikavo minėtąjį Seimo nutarimą. Jo manymu, tai išskirtinių "kažkokių pirmenybių teikimas kažkokiai kastai, nesvarbu, kokia ta kasta būtų. Visi valstybės piliečiai yra lygūs." Žurnalistai paklausė V.Petkaus, ar jis neklysta, pačią gausiausią politinių kalinių organizaciją, turinčią per 120 tūkstančių narių, vadindamas kasta ir neigdamas jos teisę rekomenduoti piliečius į GTC vadovo postą. Jei Seimo nutarimas neteisingas, tai ar V. Petkus nesiūlo jo pažeisti? O gal reikėtų keisti įstatymą? "Visi piliečiai yra lygūs,- pakartojo V.Petkus,- visi turi teisę į tą postą. O nutarimas neatšauktas, 6-asis straipsnis veikia, todėl reikia į jį reaguoti." Ir V. Petkus čia pat pasiūlė Helsinkio grupės vardu į GTC vadovo postą V. Skuodį, akivaizdžiai parodydamas, kad tarp lygių yra ir lygesnių.

L. Dambrauskas palaikė DDP lyderio pasiūlymą, rekomenduodamas V. Skuodį "Atminties" grupės vardu. Paklaustas, kiek toje "Atminties" grupėje narių, atsakė, kad tai nesvarbu. Bet labai svarbu, kad "Atminties" darbai svarūs. Manoma, kad toje grupėje yra tik keli žmonės.

Kada Seimas išgirs visų karių motinų šauksmą?

Vilija Aleknaitė, Elvyra Kunevičienė, Laima Andrikienė, Zita Šličytė, Vanda Briedienė, Romualda Hofertienė, Sigita Burbienė ir Irena Šiaulienė kreipėsi į Respublikos Seimą, prašydamos nedelsiant tartis su badaujančiomis sovietų kariuomenėje žuvusių kareivių motinomis dėl badavimo akcijos nutraukimo. Motinų sveikatai gresia ankstyvos žiemos šalčiai. Parlamentarės mano, kad Seimas turėtų priimti nutarimą dėl reikalavimo Rusijos Federacijai kompensuoti mūsų šalies piliečiams sovietų patirtą kariuomenėje žalą.

Seimo narys N. Medvedevas pateikė Seimui projektą įstatymo "dėl socialinių garantijų atliekant karinę tarnybą sovietinėje armijoje žuvusių ir sužalotų asmenų šeimoms." Numatoma išmokėti žuvusiųjų šeimoms 120 MGL dydžio kompensaciją, o invalidams, t.y. armijoje sužalotiems jaunuoliams kompensacijas iki 60 MGL dydžio. Visa tai teisinga, deja, tik iš dalies. Iki šios dienos dar nė vienas Seimo narys nepateikė jokio pasiūlymo, kaip, kada ir kas kompensuos žūtį dešimčių tūkstančių Lietuvos kariuomenės savanorių - partizanų, padėjusių galvas kovose su okupantu. Politiniams kaliniams DDP Vyriausybė palieka galioti neindeksuojamą kompensaciją- po 50 centų už kiekvieną katorgos mėnesį. Žuvusiems- nieko... Štai pavyzdys valdžios piramidė "atkuria teisingumą" Lietuvoje. O ar sulauks dar gyvi partizanai ir jų artimieji to tikrojo, ne vienspalvio, ne partinio teisingumo, vardan kurio kovota ištisą pusę amžiaus?

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMŲ

Parengė ***Edmundas SIMANAITIS***

Tėvynės Sąjunga

Lietuvos Konservatoriai

Dėl LDDP komunistų ketinimo panaikinti Savanoriškąją Krašto Apsaugos Tarnybą

Kaimyninė užsienio valstybė nesenai patvirtino karinę doktriną, kuri prireikus leidžia naudoti jos interesams ginti net ginkluotą jėgą suverenioje Lietuvos teritorijoje. Tokios imperinės militaristinės užmačios grasina Lietuvos nepriklausomybei.

LDDP valdžia nepareikalavo paaiškinimų, neprotestavo, nesikreipė dėl to į tarptautines organizacijas. Maža to, dabartinės Lietuvos valdžios atstovai, pataikaudami prorusiškai politikai ir Lietuvos gynybinių struktūrų silpninimui, moraliai ir fiziškai nuginkluoja visuomenę ir karius.

Kuris laikas buvo kryptingai apdorojama viešoji nuomonė, ir dabar jau kyla konkreti lėto, o gal ir staigaus Savanoriškosios Krašto Apsaugos Tarnybos likvidavimo grėsmė. Ši tarnyba buvo nelengvai sukurta kaip svarbiausia Lietuvos teritorinės gynybos atrama. Kai reikėjo atremti nepamirštamus mėginimus gąsdinti išorės jėga ir kai teko blokuoti papildomų svetimos kariuomenės kontingentų įvedimą, ji įrodė savo svarbą ir galimybes. Savanoriškoji Krašto Apsaugos Tarnyba galėtų ir turėtų būti panaudota kovai prieš organizuotą nusikaltėlių pasaulį, kuris mėgina pakirsti Lietuvos saugumą iš vidaus. Ši tarnyba yra perspėjimas bet kurios naujos invazijos ar griaunamosios diversijos organizatoriams: Lietuva priešinsis, lemtingu atveju- nepabūgs ir partizaninio karo.

Savanoriškojoje Krašto Apsaugos Tarnyboje yra trūkumų ir daug neišspręstų problemų. Čia privalu griežtai atsiriboti nuo nedrausmingų, tvarkos nesilaikančių, girtaujančių, ypač nuo pašalintų už prasižengimus, kad nė vienas jų negalėtų būti panaudotas provokacijoms. Turi būti įgyvendinta griežtos ginklų kontrolės ir jų atsakingo saugojimo kuopų saugyklose bei individualiuose seifuose programa. Tačiau struktūrų ardymas, jų nuginklavimas, kario atskyrimas nuo ginklo, tendencingas vengimas registruoti atkuriamą visuomeninę Lietuvos Savanorių Sąjungą (mat ji numatanti visuotinį partizaninį pasipriešinimą užpuolikui) skatina vienintelę išvadą: silpninamas karinio ir politinio priešinimosi pagrindas.

Tėvynės Sąjungos pirmininko V. Landsbergio nuomone, Savanoriškąją Krašto Apsaugos Tarnybą galima mėginti pakirsti arba provokacijomis, šmeižtais ir spaudimu, vidine destrukciją ir kiršinimu, arba per biudžetą. Kas tai daro, ne stiprina, o pakerta Lietuvos nepriklausomybę. Tai sąmoninga, o gal ir nesąmoninga paslauga užsienio imperinei galybei, kuri norėtų matyti Lietuvą kaip auką, parengtą bet kuriai prievartai.

Jei visa LDDP šiandien nejaučia atsakomybės,- ji pratęsia ir patvirtina savo, kaip organizacijos, istorines kaltes. Jei tai daro LDDP politiką įtakojantys tikri sovietiniai komunistai ir užsienio agentai,- valdančioji partija ir Prezidentas turėtų geriau susivokti.

Vilnius *1993m. lapkričio 30d.*

Ponas Č. Juršėnas sulūžusiame vežime

Lapkričio 24d. spaudos konferencijoje Seimo pirmininkas Č. Juršėnas gana išsamiai pasakojo apie pirmuosius Seimo darbo metus. Ypač vaizdingai buvo palyginami Seimo ir AT darbo rezultatai. Seimas per du posėdžius vidutiniškai priimdavo "maždaug pusantro įstatymo, o AT šiek tiek daugiau negu vieną." Prisimenant nesenus laikus, vargu ar kas suabejotų, kam turėtų tekti pereinamoji raudonoji vėliava. Seimas ne tik taisė "mūsų įsitikinimu, mūsų požiūriu neteisingus arba netikusius įstatymus", bet priėmė net 42 proc. naujų. Seimo pirmininkas pakartojo savo mėgstamą teiginį apie perimtą sulūžusį valdžios vežimą, riedantį pakalnėn. Vežimą pristabdyti pavyko, bet jo pataisyti- ne! Mūsų laikraščio korespondentas paklausė p. Č. Juršėną: "Ar teisingai bus suprasta Jūsų mintis apie sovietmečio vežimą, kuris buvo sveikas, tvirtas, riedėjo labai gerai ir ne pakalnėn, bet atėjo blogiukai ir sulaužė jį, o rinkėjai Jus pasodino į jau sulūžusį ir dardantį nuo kalno? Palyginkite mūsų vežimą su buvusios Sovietijos šalių vežimais: ar jie nesulūžę ir ar nerieda taip pat pakalnėn?"

"Iškart atsakysiu: taip, vežimai sulūžę, o kai kur dar labiau, negu pas mus. Bet, matot, mes save laikom ir Lietuvą- kaip valstybę, kaip tautą aukštesne ir gudresne už kitas. Tai, ką mums reikėjo daryti, ko galima buvo ir nedaryti, o sakysim, tegul nesklandžiai, bet grubiai perduot... Griaunant tarybinę sistemą, pakeliui griauti Lietuvą tikrai nebuvo būtina. Čia mes ginčijomės ir ginčysimės su dešiniaisiais, su Sąjūdžiu. Reikėjo griauti sistemą, ... bet reikėjo tai padaryti taip, kad nenukentėtų Lietuva ir Lietuvos žmonės,-" atsakė Seimo pirmininkas.

Matyt, Č. Juršėnas turėjo galvoje kai kuriuose ūkiuose apgriautas fermas. Kaip žinoma, "griovimo" metu beveik visur kolūkiams ir bendrovėms vadovavo senieji pirmininkai- LKP-DDP nariai. O sugriauta milijonus litų kainuojanti liuksusinė Kosygino vila ant Urbo kalno Nidoje ar nėra "Lietuvos griovimas"? Ar pateisinamas Prezidento tuščiagarbis įgeidis pasistatyti naują dar prašmatnesnę vilą toje pat vietoje už milijonus, atimtus iš nuskurdintų Lietuvos piliečių?

Apie tai garbusis Seimo pirmininkas žurnalistų neinformavo.

Kada sulauksime genocido vykdytojų teismo?

Lietuvos PKTS prezidentas, Seimo narys Balys GAJAUSKAS kalbėjosi su Lietuvos Generalinės prokuratūros Specialių tyrimų skyriaus (STS) vyriausiuoju prokuroru V. VAICEKAUSKU. Pokalbyje dalyvavo "Tremtinio" korespondentas E. SIMANAITIS

B. GAJAUSKAS. *Gerbiamas pone V. Vaicekauskai, norėtume sužinoti, kokia tardymo eiga bylų tų nusikaltimų, kurie susiję su LR įstatymu "Dėl atsakomybės už Lietuvos gyventojų genocidą".*

V. VAICEKAUSKAS. Mums žinomas visuomenės susirūpinimas ir priekaištai dėl užsitęsusio šių baudžiamųjų bylų tyrimo. Generalinės prokuratūros kolegijoje buvo nutarta tokių bylų tyrimo priežiūrą sutelkti vienose rankose. Anksčiau tokių Lietuvos visuomenei svarbių bylų, kaip Rainių, Pravieniškių, Klepočių, Panevėžio ir Didžiosios Lietuvos gyventojų masinių trėmimų bylos parengtinį tardymą vykdė Generalinės prokuratūros Nusikaltimų tyrimo departamentas (NTD). NTD tyrė bylas, o kitas- rajonų vietiniai tardytojai. STS tvarkydavo medžiagą iki bylos iškėlimo. Gavę piliečio pareiškimą apie tam tikrą faktą, organizuodavom tyrimą. Rajonų prokurorai surinkdavo medžiagą, apklausdavo žmones, bet netardydavo. Jei duomenų pakakdavo, būdavo keliama byla, jei ne- viskas baigdavosi medžiagos surinkimu. Dažniausiai tardytojas nerasdavo gyvų kaltinamųjų. Po reorganizacijos visas tardymas sutelktas STS iki pat bylos atidavimo į teismą. NTD reorganizuotas į Tardymo departamentą. Visi tardytojai ir jo priežiūra nuo šiol yra viename padalinyje. Turime tris tardytojų etatus. Vieno žmogaus dar trūksta. Be to, dirbti turėtų du prokurorai. Kol kas tėra tik vienas.

B.G. *Kiek šiuo metu yra iškelta baudžiamųjų bylų?*

V.V. Vadovaujantis minėtu įstatymu, buvo iškeltos 34 baudžiamosios bylos, iš kurių 27-ių tardymas vyko teritorinėse prokuratūrose, o Tardymo departamente dirbama su 7- iomis bylomis. Teritorinės prokuratūros atlieka aštuonių bylų parengtinį tardymą. Viena byla nutraukta, nesant genocido nusikaltimo sudėties, būtent dėl E. Pažėraitės ir J. Navickaitės nužudymo. Aštuoniolika bylų sustabdyta. Šios kategorijos bylų tardymas buvo atliekamas 21-oje teritorinėje prokuratūroje, būtent Jurbarko, Lazdijų, Kėdainių, Biržų, Šilalės, Kupiškio, Marijampolės, Molėtų, Zarasų, Plungės, Rokiškio, Kauno, Kauno raj., Prienų, Šiaulių, Švenčionių, Tauragės, Pasvalio, Pakruojo, Varėnos ir Vilkaviškio. Iš patikrintų 19 baudžiamųjų bylų 5 bylos buvo iškeltos dėl gyventojų žudynių Antrojo pasaulinio karo metais, o 14- dėl žudynių pokario laikotarpiu. Viena baudžiamoji byla iškelta dėl vieno asmens nužudymo, o likusios dėl grupinių žudynių žmonių, dalyvavusių rezistencinėje kovoje, arba taikių gyventojų. Tarp nužudytųjų nemaža dalis moterų, vaikų, senyvo amžiaus vyrų. Žudynės dažniausiai vykdavo sušaudant, prieš tai kankinant žmones, po to išniekinant nužudytųjų kūnus ir padegant sodybas.

B.G. *Kodėl iki šiol nė viena byla dar neatsidūrė teisme?*

V.V. Patikrinus nustatyta, kad tiriant daugelį baudžiamųjų bylų, tardoma nenuodugniai ir neatsakingai. Neretai pasitenkinama 5-7, daugiausia 20 tardymo veiksmų. Dažnai apklausiamas tik pareiškėjas ir kai kurie jo nurodyti pavieniai asmenys. Pasitaikė atvejų, kai tardytojas nepatikrina dar pirminėje medžiagoje išaiškintų aplinkybių. Antai Pakruojo rajono prokuratūros tirtoje baudžiamojoje byloje dėl grupės Lietuvos partizanų sušaudymo 1946m. Uniūnų kaimo gyventojo P. Modzeliausko sodyboje ir tos sodybos sudeginimo nesiimta išaiškinti, kiek buvo nužudyta žmonių, kas jie, kas nužudytųjų artimieji. Neapklausti visi pareiškėjo nurodyti asmenys, kiti kaimo gyventojai, neapžiūrėtos įvykio ir kūnų užkasimo vietos. Nebandyta išsiaiškinti, kas tuo laiku dirbo "liaudies gynėjais", nei kur gyvena buvęs NKVD viršininkas J. Ryžkovas. Nebuvo užklaustas Genocido tyrimo centras, nei kiti archyvai. Daugelio patikrintų bylų liudytojų apklausos yra formalios, atliekamos paviršutiniškai, liudytojams nepateikiami kontroliniai klausimai, jų parodymai netikrinami. Pavyzdžiui, Varėnos rajone buvo iškelta baudžiamoji byla dėl keturiolikos Musteikos kaimo gyventojų nužudymo 1944 metų birželio mėnesį. Juos nužudė vadinamieji sovietiniai partizanai, vadovaujami Kotovskio. Tardant net nebuvo bandyta ieškoti archyvinės medžiagos apie šį "partizanų" būrį, jo įvykdytas akcijas, apie šio būrio narius. Nesiimta priemonių nustatyti L. Kabrausko, Marcinkonių kaimo žydų Mejerio ir Abramčiko gyvenamųjų vietų ir apklausti juos, nors liudytojas pareiškė matęs, kaip minėtieji asmenys nušovė Gaidį, Ilkevičių ir dar vieną kaimo gyventoją. Visiškai nepraktikuojami atskiri pavedimai Nacionalinei saugumo tarnybai, policijai. Nesinaudojama teismo medikų, kriminalistų, istorikų pagalba. Blogai tiriamos Lietuvos gyventojų genocido baudžiamosios bylos ne tiek dėl objektyvių priežasčių, kiek dėl tardytojų ir vyriausiųjų teritorinių prokurorų abejingo požiūrio į šias bylas ir išankstinio nusistatymo, kad jos nebus sėkmingai baigtos. Nepatenkinama buvo ir šių bylų prokurorinė priežiūra.

B.G. *Ar bus suaktyvintas šių bylų tyrimas? Kokią bylą pirmiausia atiduosite į teismą ir kada?*

V.V. Išaiškinus 15- os bylų trūkumus ir pažeidimus, tardymas buvo sustabdytas, dabar jis atnaujinamas. Kiekvienai bylai rengiami konkretūs nurodymai, kokius tardymo veiksmus būtina atlikti. Mūsų dėmesys dabar sutelktas į Rainių bylą. Dar gyvas žudynių dalyvis P. Raslanas. Neaišku, ar Rusija išduos jį Lietuvai. Jei neišduos, tai teks rengti neakivaizdinį teismą. Dėl to reikės tartis su Aukščiausiuoju teismu, kadangi ir B. Makutinovičiaus byla bus sprendžiama neakivaizdžiu būdu.

E.S. *Jeigu neakivaizdžiai bus teisiami Makutinovičius ir Raslanas, tai gal ir kitoms byloms, kai jau nėra gyvų kaltinamųjų, teismas galėtų paskelbti teisingą nuosprendį?*

V.V. Labai sunku kreiptis į teismą, kai stinga įrodymų, kaltinamojo asmens, nėra liudytojų. Be to, sunkiausia nuspręsti, kada galima taikyti genocido įstatymą, nes reikia įrodyti, kad buvo siekiama sąmoningai išnaikinti dalį tautos. Tai keblu.

B.G. *Pasitaikydavo, kad ir stribas nušaudavo žmogų ne politiniais motyvais, o keršydamas už kadaise patirtą skriaudą ar šiaip.*

E.S. *Pone Vaicekauskai, bet stribas neatsirado savaime kaip kriminalinis nusikaltėlis. Stribų būriai buvo organizuoti su aiškiu tikslu- padėti okupacinei valdžiai vykdyti genocidą.*

V.V. Be abejo, okupacinė valdžia suformavo tokią politiką. Buvo išleistos direktyvos susidoroti su tam tikra tautos dalimi, vadinamaisiais buržuaziniais nacionalistais, buožėmis ir pan. Iš šio taško žvelgiant, kaip reikėtų vertinti to meto politikus?

E.S. *Ar nepalengvėtų prokuratūros ir teismų darbas nagrinėjant šios kategorijos baudžiamąsias bylas, jei Seimas priimtų įstatymą, įvertinantį okupacijos ir pasipriešinimo laikotarpį?*

V.V. Apie tai kalbėta, sudarant komisiją dėl ypatingos reikšmės dokumentų išsaugojimo ir naudojimo. Komisijos nuomone, to laikotarpio politinis įvertinimas jau padarytas, o juridinį įvertinimą gali duoti tik teismas.

E.S. *Kaip sietųsi Niurnbergo2 procesas su Jūsų vadovaujamo STS praktika?*

V.V. Turimai medžiagai įvertinti reikėtų atitinkamo įstatymo.

B.G. *Bolševizmo nusikaltimų teisiniu įvertinimu šiuo metu rūpinamasi Vengrijoje, Čekijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Ukrainoje, Albanijoje ir itin aktyviai- Rytų Vokietijoje. Iš Baltijos šalių įsitraukusi tik Lietuva. Latviai ir estai artimiausiu metu taip pat prisidės.*

V.V. Laikas bėga. O Genocido tyrimo centras (GTC) savo iniciatyva nėra pateikęs nė vieno dokumento. Mano manymu, jis turėtų mums teikti produkciją, kurią beliktų sudėlioti pagal įstatymus, ir eiti pirmyn. GTC įsibėgės ir visa tai darys. Laukiu jo iniciatyvos. Jau minėtame įstatyme aiškiai parašyta, kad Centras turi tirti valstybių, jų organizacijų bei karinių grupuočių, vykdžiusių Lietuvos gyventojų genocidą okupacijų metu, taip pat joms talkinusių okupuotos Lietuvos organizacijų ir asmenų veiklą. Be to, Centras turėtų rinkti medžiagą genocido doktrinai ir mechanizmui išaiškinti. Iki šiol tokios medžiagos GTC mums neteikė. Žinoma, nereikia norėti, kad per kelis mėnesius Centro žmonės suspėtų peržiūrėti visas pastato rūsiuose sukauptas bylas.

B.G. *Apie planingą genocido tyrimą dar mažai kalbama. Rengiant įstatymą, mūsų oponentams nerūpėjo teisingumo atstatymas. Jie labiau rūpinosi istorinės atminties išsaugojimu. To nepakanka. Labai trūksta žmonių genocido tyrimams. Dabar dirbantys žmonės aprašinėja bylas. Kai prokuratūra paprašydavo kokių duomenų, tai nežinodavo net kur ieškoti, į kokį kambarį eiti. Pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas genocido tyrimui, o ne medžiagos rinkimui kokiai knygai rašyti ar išsiaiškinti, kaip ir kur veikė partizanai ir pan. Tai tik dėmesio blaškymas ir jėgų skaidymas.*

E.S. *Pone Vaicekauskai, kurios bylos, be jau minėtos Rainių bylos, gali būti greičiausiai perduotos į teismą?*

V.V. Gali būti atiduota teismui Didžioji byla dėl masinio Lietuvos gyventojų trėmimo. Kitų bylų nesu vartęs.

B.G. *O kada atiduosite Klepočių bylą?*

V.V. Dabar nežinau.

E.S. *Kokia eiga Lietuvos partizanų vado A. Ramanausko-Vanago kankinimo bylos. Juk jis buvo ypač žiauriai kankinamas. Jam buvo išplėštos sėklidės, vinimi subadyti akių vokai.*

V.V. Perimtos bylos aš dar nemačiau, todėl pasakyti, kokia tyrimo stadija, negaliu. Prieš kelias dienas gavome iš Maskvos srities prokuratūros Raslano apklausos protokolą. Pasirodo, kad Raslanas yra ir Vanago byloje. Raslanas viską neigia, sako kankinimuose nedalyvavęs.

E.S. *Ar Generalinė prokuratūra reaguoja į atvirą KGB struktūrų atgaivinimą? Jonavos VĮ "Azotas" į saugos ir sekimo tarnybą priimtas viršininku buvęs rajono KGB poskyrio viršininkas KGB majoras V. Mažuolis, tikriausiai nenutraukęs ryšių nei su KGB-GRU centrais užsienyje, nei su savo sovietmečiu suverbuota slaptąja agentūra.*

V.V. Generalinė prokuratūra kol kas su tokiomis bylomis nedirba. Apskritai netelpa į galvą, kodėl žmonės su tokia praeitimi šiandieną priimami į tokias pareigas. Domėtis, ką veikia tokie žmonės, turėtų Nacionalinio saugumo tarnyba.

B.G. *Aš kalbėjau su V. Mažuoliu, kai jis norėjo eiti dirbti, atrodo, į policiją. KGB nusikaltimų tyrimų komisija turėjo spręsti, ar galima leisti jam tokį darbą dirbti. Jam pasakiau- kaip galime jumis patikėti? Turėjote savo agentūrą- atskleiskite ją man. Tada pagalvosim. Mažuolis pasakė irgi pagalvosiąs. Daugiau nepasirodė. Jokių abejonių- kiekvienas iš jų turėjo savo agentūrą ir todėl gali ją panaudoti. Gal ne kiekvienas, gal kuris jau dirba kitą, taikų darbą, bet yra tokių, kurie gali dirbti Rusijos žvalgybai.*

V.V. Girdime, kad išaiškinta pinigų padirbinėtojų grupė. Valstybės saugumas turėtų ne vien gaudyti vagis ar organizuotus nusikaltėlius, gal tik koks atskiras padalinys. Kai mūsų šalyje tiek daug išlikusių kagebistų ir agentų, reikėtų jų ryšius aiškintis ir kontroliuoti.

B.G. *Pritariu. Valstybės saugumo tarnyba tam ir sukurta. Norėčiau iškelti dar vieną dalyką. Mums labai reikia įstatymo, kuriuo remiantis būtų galima apklausti kiekvieną kagebistą ar stribą, kada įstojo, ką veikė, kada baigė tą veiklą? To reikėtų ne dėl to, kad būtų galima juos nuteisti, o dėl to, kad būtų išaiškinta juridiškai svarbi tiesa. Pavyzdžiui, stribai žino, kur buvo užkasti partizanų kūnai ir pan.*

NAUJOS KNYGOS

Antaninos Garmutės knygoje apie rezistenciją "MOTINĖLE, AUGINAI" spausdinamos dokumentinės apybraižos iš Laisvės kovų istorijos įvairiose Lietuvos vietovėse (Suvalkijoje, Dzūkijoje, Aukštaitijoje ir kt.). Knygos apimtis- 260 psl. teksto ir apie 300 dokumentinių nuotraukų.

Knygynuose knyga nebus platinama. Ją galima įsigyti rajonų PKTS skyriuose arba pas autorę. Kaina sutartinė.

Lietuvos Respublikos Seimas, Tėvynės Santara

Pareiškimas

Vilnius *1993 12 01*

Dėl LDDP klastos

Antikomunistinis Lietuvos partizanų ir rezistencijos judėjimas savo mastu ir trukme neturi analogų Europoje. Unikalus reiškinys vertas pagarbos, įvertinimo ir įprasminimo. Čia svarbiausias vaidmuo tenka ginklo ir skausmo broliams- partizanams, tremtiniams, rezistentams. Šiandien tai niekinama ir trypiama.

Valdančioji LDDP, kalbėdama apie dorą ir santarvę, pripažino rezistentų veiklos prasmę bei komunistų istorinę atsakomybę už žuvusius, nukankintus ir šios dienos nesulaukusius. Tuo pagrindu buvo rastas kompromisinis sprendimas dėl archyvų ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro.

Šiandien LDDP atsisako šios savo nuostatos ir, manipuliuodama balsų dauguma, ignoruoja Lietuvos pasipriešinimo idėją ir nušalina daugiatūkstantinius Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių organizacijų narius nuo Lietuvos laisvės kovų įvertinimo, istorinės atminties įprasminimo. LDDP pirmininkas A. Šleževičius antiįstatymiškai teikė Centro vadovo kandidatūrą. Dabar J. Karosas atgaline data teikia nutarimo pakeitimą ir siekia išlaikyti tariamą padorumą, kad galėtų Centro darbą pavesti kolaborantams arba jų šalininkams.

Toks siūlymas galimas tik komunistinės klastos principu, reiškia konfrontaciją, iššūkį, ir mes tai sugebėsime įvertinti.

Seimo nariai: (27 parašai)

Pareiškimas

Dėl buvusių KGB archyvų ir LDDP principų

1993m. gruodžio 1d.

Atėjus į valdžią LDDP, buvusiems Lietuvos politiniams kaliniams ir tremtiniams sukėlė nerimo ypatingos reikšmės, ypač buvusių KGB archyvų išsaugojimo, problema. Pradėta ieškoti kelių ir priemonių jai spręsti. Akcijos prie KGB pastato ir Lietuvos Respublikos Seimo, vieši pareiškimai ir protestai, Seimo narių pasitarimai ir Lietuvos genocido archyvų priežiūros visuomeninio komiteto susitikimas su Lietuvos Respublikos Prezidentu įtampą sumažino.

Šio darbo rezultatas- susitarta sudaryti Seimo narių darbo grupę norminiams KGB archyvų dokumentams rengti. Nuo š. m. gegužės mėnesio darbo grupei intensyviai ir produktyviai dirbant, Seimas išsprendė archyvinių fondų bei jų dokumentų vientisumo ir fizinės apsaugos, jų perdavimo Lietuvos archyvų generalinei direkcijai ir naudojimosi jais tvarką.

Susitarimo principu buvo parengtas ir Seimo priimtas Lietuvos gyventojų ir rezistencijos tyrimo centro įstatymas ir nutarimas dėl jo įgyvendinimo tvarkos. Beliko patvirtinti Centro nuostatus ir paskirti jo vadovą.

Štai čia LDDP ir pritrūko sugebėjimo ir išminties visą kompleksą KGB archyvų klausimų susitarimo principu užbaigti. Ministras Pirmininkas A. Šleževičius- LDDP pirmininkas, pažeisdamas nutarimo 6p. "Centro nuostatai ir vadovo kandidatūra turi būti suderinti su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Lietuvos politinių kalinių sąjunga", Centro vadovo kandidatūrą pateikė Seimui, nesuderinęs su minėtomis sąjungomis ir atmetęs jų konstruktyvius, daugkartinius siūlymus tartis bei ieškoti susitarimų.

Vyriausybė ir Seimo dauguma (LDDP frakcijos pirmininkas J.Karosas) per pusmetį veikusį susitarimo principą pakeitė buldozeriniu principu.

LDDP nusistatymas laužyti nepradėtus įgyvendinti susitarimus- keisti nutarimo 6p. buvusių kalinių ir tremtinių gali būti suprastas tik kaip bandymas nuslėpti Lietuvos genocido vykdytojų ir jų talkininkų juodus darbus, per savo statytinius pagražinti sovietinės okupacijos istoriją, sumenkinti savo narių indėlį į Lietuvos gyventojų genocidą.

Manome, kad LDDP, laužydama susitarimus, nei pataisys Lietuvos sovietinės okupacijos istoriją, nei pakels pačios LDDP prestižą. Tiesa ir teisingumas suras savo vietą ir buvusiuose KGB archyvuose.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos prezidentas ***B.GAJAUSKAS***

Lietuvos politinių kalinių sąjungos pirmininkas ***A.STASIŠKIS***

Seimo nariai (10 parašų)

Balsavimo rezultatų protokolas

Balsuota dėl Seimo nutarimo "Dėl 1993m. liepos 16d. nutarimo Nr.1-243 "Dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo įgyvendinimo tvarkos" pakeitimo" projekto (Nr. 649).

1993 12 01

Sąraše yra 139 Seimo nariai. Užsiregistravo 78. Iš viso balsavo 66. Už 35. Prieš 30. Susilaikė 1.

Už balsavo: Z. Adomaitis, A. Albertynas, V. Astrauskas, J. G. Baranauskas, A. Bendinskas, V. J. Bubnys, J. Bulavas, A. Giedraitis, G. Jurkūnaitė, V. Mačiulis, P. Papovas, A. Pocius, A. Ražauskas, A. Sadkauskas, I. Šiaulienė, A. P. Tauras, K. Uoka, L. Alesionka, A. Būdvytis, V. V. Bulovas, K. Gaška, Č. Juršėnas, J. Požėla, V. Ražukas, V. Saulis, A. Vaižmužis, V. A. Buinevičius, J. Bastys, S. Burbienė, A. A. Greimas, A. Lozuraitis, R. Markauskas, G. J.Mincevičius, A. Salamakinas, M. Visakavičius.

Prieš balsavo: A. Endriukaitis, P. Jakučionis, V. Lapė, P. A. Miškinis, S.Pečeliūnas, P. S. Vitkevičius, V. Bogušis, K. Dirgėla, P. Giniotas, K.V.Kryževičius, J. Listavičius, S. Malkevičius, L. Milčius, A. Patackas, Z.Šličytė, M. Treinys, E. Zingeris, A. Baležentis, V. Briedienė, J. Dringelis, V. Jarmolenko, P. Katilius, K. Kuzminskas, K. P. Paukštys, V. Petrauskas, A. Račas, B. V. Rupeika, K. Skrebys, J. Tartilas, P. Tupikas.

Susilaikė A. Baškas.

Lietuvos Respublikos Prezidentui, Lietuvos Respublikos Seimui

Pareiškimas

Lietuvos politinių kalinių, tremtinių sąjungos Panevėžio skyriaus politiniai kaliniai ir partizaninių kovų dalyviai (iš viso 2561 asmuo) reiškia protestą dėl Vytauto Skuodžio kandidatūros į Lietuvos Respublikos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinio direktoriaus pareigas dėl šių motyvų:

1. V.Skuodis pataikavo lagerio vadovybei, ėjo režimo prižiūrėtojo padėjėjo pareigas.
2. Jis- ne istorikas, o geologas.
3. Turi dvigubą pilietybę, kas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.
4. Atsisakė politinių kalinių, tremtinių sąjungos narystės.

Panevėžys *1993m. lapkričio 25d.*

Vado pastogė

1957m. lapkričio 29-oji. Vilniaus saugumo rūsiuose užgniaužta dar viena gyvybė. Kagebistai, sadistiškai - kankinę, sušaudė 39-erių metų vyriškį pačiame jėgų žydėjime. Tai Adolfas Ramanauskas-Vanagas, vienas įžymiausių Lietuvos rezistencijos vadų, nuo 1951m. Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) Tarybos pirmininkas ir Vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų vadas.

Adolfas Ramanauskas-Vanagas gimęs 1918m. Jungtinėse Amerikos Valstijose. 1921m. su tėvais grįžo į Lietuvą. Tėvai nusipirko 6ha žemės ir ūkininkavo. Adolfas baigė Lazdijų "Žiburio" gimnaziją, Klaipėdos pedagoginį institutą. Dirbo Krivonių pradinėje mokykloje, netoli Druskininkų, vėliau dėstė Alytaus mokytojų seminarijoje. 1945m. balandžio mėn. pradėjo partizano gyvenimą. Svarbiausias jo tikslas buvo- suvienyti partizanus galingai kovai prieš okupantus. 1956m. spalio mėn. suimtas, Vilniaus saugumo rūsiuose ypatingai žiauriai kankintas ir 1957m. lapkričio 29d. sušaudytas.

Jo atminimui spausdiname keletą minčių iš Jono Arbačiausko ir jo tėvų prisiminimų.

Tėviškėje, pas Jono tėvą Vincą Arbačiauską Alytaus raj. Griškonių km., 1951-1955m. nelegaliai gyveno A.Ramanauskas-Vanagas su savo šeima- su žmona, dukra ir žmonos motina.

"Štai šiame namo gale kopėčios lipti ant aukšto. Viršuje specialiai Vanago prašymu padarytas langelis. Bet tomis kopėčiomis jie nelaipiojo, tik pastebėjus pro langelį pavojų, jomis galima buvo nusileisti žemyn"- pasakoja Jonas.

Patogumų ten buvę labai mažai. Dieną patalynė būdavo surišama ir paslepiama. Tik prie langelio mažas stalelis- lenta, ant kurio Vanagas rašydavo, o kartais žaisdavo šachmatais su Jonuku. Gyventojų arti nebuvo, o pro ūkinius pastatus nesunkiai buvo galima pasiekti mišką. A. Ramanauskas-Vanagas buvo labai atsargus ir to reikalavo iš savo šeimos. Dienomis labai daug rašė. Atrodo, kad čia gimė didesnė dalis jo prisiminimų. Paskutiniais metais jis užsiminė, kad reikėtų gauti kokius nors dokumentus. Suprato, kad partizanavimo metai baigėsi. Reikia galvoti, kaip gyventi toliau.

"Mes, tada buvę moksleiviai, turėjome tokią mažą, bet veiklią grupelę. Pasitarę keturiese ėmėmės žygių ir padarėme du pasus- A. Ramanauskui ir jo uošvei. Žmona, atrodo, jau turėjo. Gaila, kad netrukus juos suėmė su tais pasais",- atsiduso Jonas.

Jono tėviškėje tebegyvas senasis Vincas Arbačiauskas. Jis prisimena, kad tada aplinkui buvusios klampynės. Tai ir gerai. Mažiau svetimų žmonių užeidavę. Partizanai- tai savi. Jis keletą kartų buvęs suimtas, uždarytas Jiezno areštinėje, Butrimonyse, tardytas Kauno saugume. Tačiau, nieko nesužinoję, paleidę. Mat visur iškratę, išbadę durtuvais, iškasę kastuvais, nieko nerado. Aišku, ko ieškoję. Pakankinę paleido. Prisimena senukas, kaip į jų namus užeidavo ir kiti partizanai- Motiejus Jaruševičius-Lakštingala, Stasys Radslevičius-Mįslinčius ir kt. "Štai už šio stalo sėdėjo, valgė, dainavo,"- prisimena senukas.

Sužeistiems partizanams ypač daug padėjusi Vinco sesuo Dalia. Tada ji dirbusi ligoninėje medicinos sesele. Ji važiuodavusi su vaistais net į miškus. Gydė, slaugė sužeistus partizanus.

Vinco namuose buvęs partizanų ryšių centras. Čia užeidavę ryšininkai, o jų buvę nemažai. Per juos būdavo siunčiami įsakymai, susitarimai, pranešimai, gaunamos žinios iš visų Lietuvos partizanų būrių. Vinco slapyvardis- Ąžuolas. Yra gavęs nuo Vanago apdovanojimą.

A. Ramanausko-Vanago šeimai daug padėjo ir Magdalena Arbačiauskienė, Vinco žmona. "Saugojau kaip savo vaikus nuo nelaimės dienomis ir naktimis,- pasakoja nebejauna moteris.- O kiek baimės, išgąsčio, nemigo naktų! Ateina, būdavo, šlapi, sušalę, purvini, suvargę. Atsisėdę prie stalo, pasiremia ant rankų ir užsnūsta, bet tik minutei, kitai. Aš jiems po sriubos lėkštę. Ir vėl išeina į naktį, o gal ir į ... mirtį."

Užrašė *Marija GRAŽULIENĖ*

Tautos sveikojo kamieno kaina

Ramygalos gyventojas A.Imbrasas "Tremtinio" redakcijai rašo, kad š.m. kovo ar balandžio pradžioje per radiją išgirdęs dviejų vyrų pokalbį apie paskutiniojo partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago suėmimą. Adolfas ir Birutė Ramanauskai, atvažiavę į Kauną, apsistoję pas vieną iš pokalbio dalyvių. Ponas A.Imbrasas nustebo, kai perskaitęs kagebisto N. Dušanskio prisiminimus (žr. "Lietuvos aidą" Nr. 76-80, 1993m. balandis), suprato, kad "vadą suimti padėjo tas žmogus, kuris kalbėjo per radiją. Tai agentas, slapyvardžiu Žinomas. Perskaitę sužinosite, kad tam šnipui ir namą padėjo saugumas nuošalyje pastatyti. Ne milicija jį, vadą, suėmė, o saugumiečiai. Štai kokių baisių žmonių buvo tarp mūsų (o gal dar ir yra). Reikėtų tokius šnipus išaiškinti ir paskelbti spaudoje."

Generalinės prokuratūros specialių tyrimų skyriaus viršininkas V. Vaicekauskas paaiškino, kad yra sudaryta byla dėl partizanų vado A. Ramanausko labai žiauraus kankinimo ir nužudymo. Byloje yra ir dviejų, visuomenei jau gerai žinomų Rainių miškėlio budelių N. Dušanskio ir P. Raslano pavardės. Galima tikėtis, kad visuomenė bus nuolat informuojama apie bylos eigą, kad jokia aplinkybė nebus nuslėpta. Verta atkreipti dėmesį į dvi, tik prabėgomis spaudoje paminėtas aplinkybes.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjūdžio ginkluotųjų pajėgų vadą A. Ramanauską medžiojo specialiai sukurta grupė. Jai vadovavo didžiulę kruviną patirtį turintis okupantų baudėjas, tuo metu dirbęs KGB pirmininko pavaduotoju Jakov Sinycin. Bolševikų propaganda šią medžioklę stengėsi pavaizduoti kaip pačių lietuvių "klasių kovos" epizodą. Todėl įsibrovėlių emisarui buvo suteikta pulkininko Simonaičio pavardė. Šią versiją klusniai plėtojo savo rašliavoje, neigiančioje pasipriešinimo kovas ir juodinančioje partizanus bei jų rėmėjus, M. Chienas, K. Šmigelskis, E. Uldukis ir kt.

KGB archyvuose atrastas šiurpus dokumentas. Visas jo tekstas bus paskelbtas vienaname "Laisvės kovų archyvo" numeryje. Tai 1956m. spalio 15d. aktas, kurį pasirašė trys Lukiškių kalėjimo medikai J. Lagoiskaja, V. Vorobjova ir Kuzmin. Gydytojai apžiūrėjo atgabentą iš tardymo be sąmonės ligonį A. Ramanauską. Jis sunkiai alsavo. Ant kūno pjautinės žaizdos ir mušimo žymės. Vinimi subadyti akių vokai. Abi sėklidės išplėštos su gyslomis, daug sukrešusio kraujo. Ligonis pradėjo atsigauti po kraujo perpylimo. Kalėjimo medikai akto pabaigoje įrašė išvadą, kurios labiausiai laukė tardytojai: "Po dviejų trijų savaičių tardymą galima tęsti."

Tuo metu Lietuvos KGB pirmininkas buvo generolas majoras Kazimieras Liaudis, Maskvos emisaras Lietuvai. LKP CK pirmasis sekretorius ir CK biuro narys Boris Šarkov ir LKP CK pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus kontroliavo visų valstybinių struktūrų darbą, žinoma, ir vadovavo joms.

Štai ką rašo apie tokius "tardymo metodus" sovietologijos klasikas, Nobelio premijos laureatas A. Solženycinas: "Tačiau baisiausia, ką su tavimi gali padaryti, tai nurengti žemiau juosmens, paguldyti nugara ant grindų, praskėsti kojas, ant jų atsisės parankiniai (šaunieji seržantai), laikydami tave už rankų, o tardytojas - to nesišlykšti ir moterys- atsistoja tarp praskėstų tavo kojų ir, savo pusbačio smaigaliu palaipsniui, saikingai ir vis stipriau spausdamas prie grindų tai, kas kadaise tau teikė vyriškumo, žiūri tau į akis ir kartoja, kartoja savo klausimus arba pasiūlymus tapti išdaviku. Jeigu jis nepaspaus anksčiau, tu dar turėsi penkiolika sekundžių riktelėti, kad tu pasirengęs pasodinti ir tuos dvidešimt žmonių, ko iš tavęs reikalauja, arba apšmeižti spaudoje bet kurią savo šventenybę" ("Archipelag Gulag, I-II, p. 137).

Ką turime jausti dabar, skaitydami kankinto ir nužudyto partizanų vado Vanago žodžius: "Mūsų gretas priešas per dešimt metų iššudė, nes Vakarai tik kalbėjo, bet nieko ryžtingo nenusprendė ir nepadarė. Tačiau lietuvių tauta dar nežuvusi. Mes tiek metų išsilaikėme kovodami, tik jo sveikojo kamieno dvasiškai ir medžiagiškai remiami. Mes gyvenome ir kovojome, vadovaudamiesi visos tautos kilniais idealais. Tie idealai nežuvo ir tautoje tebėra gyvi."

Kiek išliko to sveikojo kamieno? **Teodoras ČIAPAS**

Jadvyga ***NEVARDAUSKAITĖ***

Eis laikas...

Eis laikas - palinksit nuo metų naštos,
Ir jėgos apleis, trauks prie žemės šaltos.
Bet kas jus atjaus, kas šalia atsistos.
Jei tūkstančius gniuždot dėl savo klastos?..

Eis laikas... Paskirs mums ministrus kitus.
Švelnius, gailestingus, o gal ir piktus...
Dar trokščiau sulaukti to ryto aušros,
Gyvenimo gero, vadovų doros.

Eis laikas... ir darbus tuos jūsų baisius
Pasmerks, jei dėl niekų kankinat visus.
Gal bus žmoniškumo ir laisvės daugiau,
Kad jaunas ir senas gyventų smagiau.

O jei nesulauksiu gerovės tokios
Ir žūsiu tarp sienų be prasmės jokios,
Bet žmonės žinos ir žodžius šiuos kartos,
Kad kūnas sustingo nuo jūsų tvarkos...

Vilkaviškis, Didvyžių "gulagas",
1987m.

Amžina tremtinė

Visada su įdomumu skaitau "Tremtinį" ir visada jaudinuos dėl tų žmonių, kurie patyrė žiaurią tremtį, kurie joje išgyveno dideles fizines ir dvasines kančias, badą, šaltį ir tarybų valdžios pareigūnų niekinimus. Man skaudu galvoti, kad daugelį tremtinių, taip labai troškusių sugrįžti į Lietuvą, amžinai užklojo Sibiro žemė. Todėl skaitydama apie nukankintus tremtinius, mintyse jiems sakau: ilsėkitės ramybėje, iškentę pragarą!

Bet juk žiaurūs žmonių trėmimai vyko ir pačioje mūsų Lietuvėlėje, ir kažin ar visur tas košmaras jau pasibaigė...

Tokių žinau nemažai. O ką jau kalbėti apie senelių ir invalidų namų gyventojus! Mes buvom laikomi tiesiog šiukšlės vietoje. Pasakei darbuotojams teisybę į akis ar dar į kokią įstaigą skundą parašei-žinok, trėmimo jau neišvengsi. Gyvenu valdiškuose namuose nuo 1956- ųjų ir visko prisižiūrėjau, patyriau. Tada bet koks valdininkas turėjo teisę doroti bejėgius, juos "nurašyti" dokumentuose iki žemiausios pakopos, išvežti ir numesti į bet kokius valdiškus namus (nors ir dabar niekas negarantuos, kad taip nebedaroma). Taigi toks kryžius teko ir man, panašiai ir aš buvau sudorota, nors buvau (ir tebesu) silpnas žemės padaras, nes pati savo jėgom net ir lovoj neapsiverčiu. Esu vaikystės invalidė- fizinė ligonė nuo 11- os metų. Bet tarybų valdžios pareigūnai "iššiūrėjo", kad esu labai pavojinga visuomenei ir nieko nebelaukdami 1982m. gruodžio 6- osios dienos vakarą (kad pašaliniai nematytų), ištrėmė mane iš Prienų pensionato į Kauno rajoną, o po kurio laiko- į Vilkaviškio rajono Didvyžių "gulagą". Ten mane tarp keturių sienų buvo įkalinę amžinai. Bet išgelbėjo Gorbačiovo "perestroika". Dar ir gerų žmonių būrelis beldė į socialinio aprūpinimo ministerijos darbuotojų surambėjusias sąžines. Jei ne geri žmonės, aš tame koncentracijos lageryje būčiau pražuvusi. Iki šiol esu labai dėkinga vilkaviškiečiui gydytojui Bernardui Cicėnui, kuris mane lankė, gydė ir maitino, a.a. kunigui Juozui Zdebskiui, rašytojo Vyt. Bubnio pusbroliui kauniečiui Jonui Butoniui, kauniečiams gyd. Daliai Gerulaitienei ir Romui Ruzgui, prieniškėms mokytojai Danutei Dvilinskaitei, Anelei Mieldažienei, Monikai Smolskaitei, a.a. Vandai Gasiūnaitei iš Biržų, Betai Bartušienei iš Šilutės rajono, kuri iki prakaito barėsi dėl mano įkalinimo su storžieviais soc. aprūp. ministerijos pareigūnais ir gydytojais. Taip pat nepamirštu ir žurnalisto Vytauto Masikonio gerumo ir daugelio kitų, kurie man tremties vietoje vienaip ar kitaip padėjo gintis nuo vietinių ir soc. aprūp. ministerijoje karaliavusių žmonių kankintojų-E. Boldarevos, Janinos Pacevičienės ir gydytojų Vytauto Sasnausko ir Irenos Jankuvienės.

Ką aš iškenčiau "tremtyje", nesurašyčiau nė į storiausią knygą. Ir nors 1989m. balandžio 7d. išvežė mane į "laisvę", bet su pribaigta sveikata. O kai vietovės pasirinkti neleido, taip ir likau amžina tremtinė.

Jadvyga NEVARDAUSKAITĖ

Iš KGB archyvų

1952m. Vasario 16-ąją Šilalės raj. Lauciškių eiguvos eigulys Juozas Mikašauskas saugumui

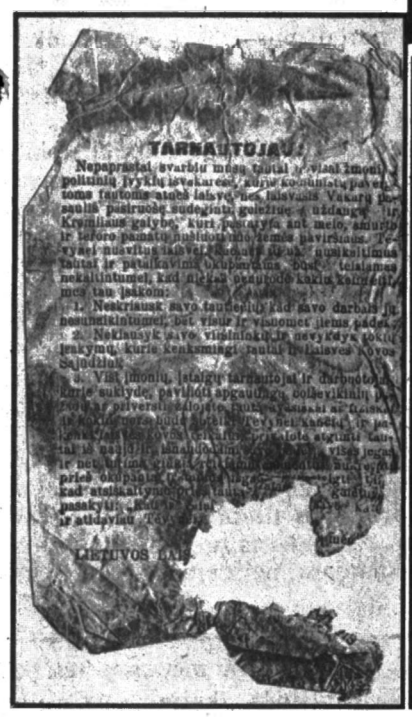

Žemaičių apyg. 1953m. atsišaukimai

pranešė, kad neseniai Šilų miško 67-ajame kvadrate (dabar Plungės raj.) užuodė dūmus ir iš pietryčių į eglynėlį vedančius žmogaus pėdsakus. Vasario 18-ąją ginkluoti MGB būriai, vadovaujami Klaipėdos srities MGB viršininko pavaduotojo pplk. Vorono, ir Rietavo stribai su savo vado pavaduotoju kpt. Zijevu apsupo eglynėlį ir užpuolė gyvenamąją partizanų slėptuvę. Iš jos išbėgo 9-10 vyrų ir atsišaudydami bandė išsivaduoti iš apsupties. Kautynės truko iki sutemų. Žuvo 5 partizanai: Šalnos būrio štabo viršininkas šilališkis iš Pikaičių kaimo Algirdas Liatukas-Vasaris, g. 1920m. (miške nuo 1948m.); Lukšto būrio eiliniai: būrių ryšininkas, atsakingas už visuomeninę veiklą šilališkis iš Alkupio kaimo Alfonsas Pudžemis-Arimantas, g. 1929m.; šilališkis iš Degučių kaimo Juozas Matutis-Laimutis, g. 1922m.; šilališkis iš Leviškių kaimo Juozas Vitkus-Aidas, g. 1929m. (visi trys partizanavę nuo 1950m.); partizanė Konstancija Žilienė-Juodakė, Zubrienė (partizano Žilio-Zubrio žmona), rietaviškė iš Kikonių kaimo, g. 1922m. Pasaloje sužeistas ir paimtas gyvas (mirė po dviejų dienų) šilališkis iš Dirkentų kaimo (nuo 1950m. partizanas) Petras Kromelis-Šalis, g.1927m. Sovietinis saugumas naudojosi ir slėptuvėse rastomis nuotraukomis, Šalnos ir Lukšto būrių susirašinėjimo dokumentais.

MGB savo ataskaitose eigulio Juozo Mikašausko pranešimą įrašė kaip savo agento Pušies įvykdytą užduotį. Kada J. Mikašauskas gavo šį, vieno garsiausio Žemaitijos partizanų vado Petro Balčino-Pušies slapyvardį ir sutiko dirbti MGB naudai, tikslių žinių nėra. Tačiau žinoma, kad kartą jis buvo saugumo sulaikytas ir tardytas dėl ryšių su partizanais. Nieko neišdavė, bet sutiko padėti emgebistams. Taigi tose pačiose giriose Pušies slapyvardžiu veikė MGB informatorius ir Kęstučio apygardos Dariaus rajono partizanų rinktinės vadas Petras Balčinas-Pušis. P. Balčinas-Pušis už Lietuvą rezistencijoje kovojo nuo 1944m., žuvo 1952m. lapkričio mėn. (Manoma, kad buvo nušautas KGB suklaidintų Vilko būrio partizanų). 1950m. sausio mėn. Klaipėdos KGB suėmė Žutautą-Aušrą, vadovavusį Rambyno partizanų 4-ajam skyriui, veikusiam Rietavo ir Kvėdarnos valsč. Per tardymą Aušra išdavė savo bendražygius, ir čekistai kovo mėnesį užpuolė partizanus. Šeši partizanai apsuptyje žuvo: Kazys Genys-Ugnis, g. 1909m. Rietavo Rindžių km.; Antanas Vitė-Ąžuolas, Gira, g. 1920m. Rietavo valsč. Rindžių km.; o iš Girdvainių km.: Danielius Grauslys, g. 1919m.; Marė Grauslienė; Adomas Grauslys, g.1928m.; Leonas Grauslys, g. 1928m.

Žemaičių apyg. partizanas Valentinas Paulauskas-Margis, šaulys iš Skuodo raj. Kulų kaimo. Manoma, kad žuvo 1953m.

Likę gyvi partizanai Bužas, Bužienė, Taupa pasitraukė į Endriejavo, Veiviržėnų pusę ir prisijungė prie Kontrimo būrio. Rietavo MGB informatoriai Aras ir Balandis turėjo užduotį- ieškojo A. Jonušo-Vilko partizanų būrio, veikusio ir įsitvirtinusio Judrėnų, Rietavo, Pajūralio apylinkėse. Agentui Balandžiui pavyko Lukšto būrio vadą Simą Budrecką-Algirdą (g. 1919m. Laukuvos valsč. Kūdaičių km.) rasti ir bendrauti per Kazimierą Saudargą, jo seserį Oną ir Oną Narbutienę Stirbiškių kaime. Jie buvo partizanų ryšininkai. O netrukus ir šis slaptasis KGB agentas su jais užmezgė ryšius. KGB informatorius Aras sėkmingai susitikinėdavo su partizanu Venskumi-Švytrūnu. Jie buvo seni pažįstami. Klaipėdos srt. ir Rietavo KGB savo Arui parengė planą, kaip Švytrūną paimti gyvą.

KGB informatoriai Vasin, Lapas ir Lukštas turėjo užduotį rasti ir sunaikinti Juozo Stirbio-Rolando, kilusio iš Laukuvos valsč. Raisčių km., trijų žmonių grupę, priklausančią Rutenio būriui (J. Stirbys, Burba ir Baltrūnas buvo neatskiriami draugai). Pribitkos kaime informatorius Vasin prisiplakė prie partizanų rėmėjo Kondrato ir sužinojo, kad Rolandas su savo dviem draugais užsuka į Pašeikių kaimą, pas pardavėją Leleikį. Rolandas susirgo ir į saugumo nagus nepakliuvo. 1954m. jį rado besėdintį su pistoletu rankose negyvą pelkėse (tarp Lukšto ir Biržuolio ežerų). J.Stirbys-Rolandas, engebistų ir stribų pramintas Škaplierninku, yra buvęs Marijampolės marijonų vienuolyno vienuolis.

Kompromituoti ir apgaudinėti kaimo žmones, o neretai ir partizanų slapyvardžiais veikiant juos žiauriai apiplėšti arba prakalbinti sovietiniam saugumui Žemaitijoje buvo ypač aktualu, nes žemaičiai geruoju nepasidavė.

Žemaičių apyg. būrio (veikusio Skuodo, Mažeikių, Lenkimų apyl.) vadas Leonas Čepas-Mikė. Suimtas apie 1949m. Spėjama, kad iš lagerių grįžęs gyvena Mažeikiuose

Kęstučio apyg. Algirdo būrio skyrininkas Stasys Petkus-Ateitis. 1949m. prie Laukuvos suimtas gyvas. Po lagerių gyvena Latvijoje

Kęstučio apyg. Dariaus raj. partizanai trys broliai Gailiai: Trimitas, Klajūnas, Rustanas. Jų vardai ir likimai nėra žinomi

Nuotraukos iš partizanų asmeninių archyvų.

Kęstutis BALČIŪNAS
Vanda PODERYTĖ

Vincas VIČKAČKA

Ir tokių aukų nepamirškime

Prisiminimus ir apmąstymus apie savo dėdės Martyno Vičkačkos gyvenimą ir partizaninę veiklą skiriu jo vaikams ir anūkams, kad šie suprastų jo siekius ir nelaikytų tokiu, kaip jį vaizdavo sovietinė spauda

1. Martyno šeima

Merkys, perkirtęs Rūdninkų girią ir ištekėjęs į plačią lygumą, priima į savo glėbį per raistus išsivingiavusį Gelužos upeliuką. Jų santakoje įsikūręs Valkininkų miestelis.

Manoma, kad Valkininkai gavo vardą nuo pelkėtų pievų, vadinamų valkomis. Mat šieną džiovinimui iš jų reikėdavę vilkti į sausesnes vietas.

Įdomūs ir kitų kaimų apie Valkininkus pavadinimai: prie Spenglos upelio Pučkornia, Kalviai; rytinėje Valkininkų pusėje- Čebatoriai; pietinėje- Dzekcioriai; vakarinėje-Strielčiškės, Puodžiai, Virgakiemis, Ginakiemis, Kaniūkai; šiaurinėje- Smaliai.

Šį kraštą kerta garsusis Vytauto kelias Vilnius-Gardinas. Istorikus domina Pučkornios ginklų kalykla, naudojusi vietinę balų geležies rūdą ginklams kalti.

Sunkiai augindami duoną smėlynuose, iš miško gėrybių duonos kąsnį prisidurdami, dzūkai mylėjo savo kraštą ir narsiai gynė nuo priešų.

Ypač sunkūs buvo sovietų okupacijos metai. Žmonės visomis jėgomis priešinosi pavergėjams. Už tai buvo sukiršinti ir paskandinti kraujuje, ašarose, beatodairiškai naikinami, tremiami į Sibiro platybes.

Valkininkų parapijoje, Kaniūkų km., 1911m. lapkričio 12d. mažažemio ūkininko Jurgio Vičkačkos ir Marcijonos Piliūtės-Vičkačkienės šeimoje gimė penktasis sūnus Martynas. Vičkačkai turėjo aštuonis vaikus- penkis sūnus ir tris dukteris. Mergaitės mirė vaikystėje, o berniukai- Motiejus, Juozas, Vincas, Feliksas ir jauniausias Martynas, nepaisant nepriteklių, vargo, užaugo.

Vyriausiasis sūnus Motiejus prieš Pirmąjį pasaulinį karą emigravo į JAV. Po karo bandė užmegzti ryšius su giminėmis Lietuvoje, bet, beveik visus artimuosius ištrėmus į Sibirą, ryšys nutrūko.

Juozas gyveno Lietuvoje. Buvo pasienio policininkas. Sovietų nuteistas, šeima ištremta. Į Lietuvą grįžo 1958 metais.

Feliksas išėjo į žentus. Savame kaime vedė Aleksandrą Blažonytę. Šeima 1945 m. ištremta į Permės komių autonominę apygardą. Grįžo į Lietuvą 1956 metais.

Jauniausiasis Martynas augo gana vargiai. Iki Pirmojo pasaulinio karo tėvas Jurgis dirbo šeštadalį valako (apie 8 ha) žemės, žiemą iš miškų į Valkininkų geležinkelio stotį veždavo rąstus, Vyresniuosius vaikus leido tarnauti pas turtingesnius ūkininkus. Taip ir išlaikė šeimą.

Martynukas lankė pradžios mokyklą Bytautonyse. Mokėsi pusėtinai. Baigęs tris pradžios mokyklos skyrius ir nepanoręs toliau mokytis, išėjo pas skerdžių karvių ganyti.

1933-1934 metais Kaniūkų kaimas buvo dalijamas į vienkiemius. Vičkačkų šeima pasiėmė bendrą sklypą 23,82 ha.

1934m. gruodžio 23d. mirė motina Marcijona. Feliksas ir Martynas ir toliau gyveno tėviškėje.

1935m. Martynas buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo Marijampolėje. Baigė mokomąją kuopą ir toliau tarnavo 9 pėstininkų pulke, 3 kuopoje. Į atsargą išėjo, gavęs jaunesniojo puskarininkio laipsnį. Grįžęs į tėviškę, norėjo, kaip ir brolis Juozas, tarnauti pasienio policijoje, tačiau dėl per mažo mokslo cenzo nebuvo priimtas. Negavęs valdiškos tarnybos, pradėjo mokytis kalvio amato Merkinėje. Po metų, t.y. 1938m., pradėjo savarankiškai dirbti kalviu. Nusipirko įrankius, pasistatė kalvę ir ėmėsi darbo. Gyveno, kaip ir seniau, tėviškėje. Netrukus, 1939 metų rugsėjo 1d., prasidėjo vokiečių-lenkų karas. Paskelbus mobilizaciją Lietuvoje, buvo mobilizuotas. Rudenį, pasibaigus vokiečių-lenkų-sovietų karui, atsarginius demobilizavo. Patarnavęs kariuomenėje apie 2-3 mėnesius, vėl grįžo į savo kalvę.

Sovietų Sąjunga grąžino Lietuvai Vilniaus kraštą mainais už tai, kad būtų įsileistos Sovietų Sąjungos karinės bazės.

Lietuvos sienos prasiplėtė. Martynas dar kartą pamėgino laimę tapti pasienio policijos tarnautoju. Šį kartą pasisekė. 1940m. kovo mėn. pradėjo tarnauti Lietuvos-Sovietų Sąjungos pasienyje. Tarnavo apie pusę metų. 1940m. birželio 15d. Sovietų Sąjungai aneksavus Lietuvą ir likvidavus Lietuvos-Sovietų Sąjungos sieną, pasienio policiją paleido. Jaunas policininkas vėl grįžo į tėviškę ir ėmėsi kalvio amato. Iš policijos buvo paleistas ir brolis Juozas. Abudu gyveno kartu- vienas ūkininkavo, kitas geležį kalė.

(B.d.)

Partizanų vadas Žvilgaitis

Su Pranu Muningiu buvome geri draugai. 1928-1929m. kartu mokėmės Žagarės "Saulės" gimnazijoje. Vėliau jis mokėsi Kaune, aukštesniojoje technikos mokykloje. Grįžęs buhalteriavo Žagarėje. Jo tėvas gyveno Amerikoje ir kvietė pas save. Pranas atsakė, kad nori gyventi tik savo tėvynėje Lietuvoje.

Sovietams okupuojant Lietuvą, Pranas iš Žagarės pasitraukė ir sėkmingai išvengė pirmųjų trėmimų. Vokiečių okupacijos metais grįžo į Žagarę ir vėl buhalteriavo. 1944m. liepos mėn., vėl siautėjant bolševikams, jis pasirinko kunigaikščio Žvilgaičio slapyvardį ir, suorganizavęs partizanų būrį, iki mirties jam vadovavo.

Žvilgaičiui ir jo vyrams daug kartų teko dalyvauti kautynėse su okupantais, bet jis nė karto nebuvo sužeistas. "Taikliai kovokime- ir Lietuva bus laisva",- sakydavo jis. 1948 m. buvau su juo susitikęs. "Tadai, turime būti pasirengę ilgai okupacijai",- kalbėjo jis, apgailestaudamas, kad didžiosios pasaulio valstybės nepadeda Lietuvai gintis. Buvo pasiryžęs kovoti, kaip Pilėnų kunigaikštis Margis. "Gyvi nepasiduosim",- sakė man.

1950m. vasarą per kautynes su MVD ir KGB sadistais būrio vadas Pranas Muningis-Žvilgaitis buvo sunkiai sužeistas. Žygio draugai manė, kad jis liko parkritęs priešų apsuptyje. O šis po kelių dienų netikėtai atsiranda tarp savo vyrų. Nujausdamas, kad blėsta jo paskutinės jėgos, vadas duoda nurodymus: "Gyvi nepasiduokite. Kaukitės lig paskutinio kraujo lašo". O pats kiek pajėgdamas kenčia skausmus ir paprašo pakviesti partizanų rėmėją Tiknių. "Tegu padaro man karstą, kovoti aš jau nebepajėgiu",- sako jis. Kai karstas buvo baigtas, Žvilgaitis iš paskutiniųjų jėgų dar sykį prabilo: "Tęskite kovą prieš raudonąjį marą- Lietuva tikrai bus laisva". Paskui prisidėjo prie smilkinio pistoletą ir paspaudė gaiduką. Palaidoję savo vadą, partizanai jo kapą parodė geriems žmonėms. Jį dažnai moterys gėlėmis puošdavo. Bet neilgai trukus vienas būrio vyras atvedė prie jo "istrebitelius". Tik gerokai vėliau sužinota, kad tai būta klastingo išdaviko, į partizanų gretas KGB infiltruoto 1950m. vasarą. Tai jis išdavė būrį ir padėjo jį sunaikinti. Be to, išdavė Judraičių, Skaisgirio ir Žagarės urėdijų eigulius ir visus partizanų rėmėjus. Raudonieji kraugeriai atkasė Prano Muningio-Žvilgaičio kapą, sudaužė karstą, išniekino lavoną ir nežinia kur išsivežė.

Vado Žvilgaičio sūnui, dar vis kantriai tebeieškančiam, kur užkasti jo tėvo Prano Muningio, palaikai, galime pasakyti to išdaviko vardą, pavardę ir adresą. Jis tikrai žino, kur pakasė savo auką, tik ar parodys? Juk nė vieno iš tų išverstkailių dar nematėme nei nuoširdžiai atgailaujant, nei gerą darbą dirbant.

Šiauliai ***Tadas DANTA***

(Tęsinys. Pradžia Nr. 7)

14. "Krištolo rūmai"

Burkuoja balandis po langu,
Mojuoja baltu sparneliu.
Kam leidai, motule, kam leidai
Išeit mane vargo keliu.

Dievuli, žvaigždėtoj padangėj
Kiek daugel ten mirga žvaigždžių.
Kodėl pas motulę, pas brangią
Sugrįžti daugiau negaliu?

1947.VI.25 ***Šalmas***

Iš Aušrelės sąsiuvinio

Lietuvos partizanai ir Afganistano mudžachedai dažnai lyginami dėl švento laisvės siekio ir kovos su tuo pačiu okupantu. Tačiau kova, o ypač jos taktika, mūsų krašte ir kalnų šalyje labai skyrėsi. Mudžachedai visada turėjo savo teritoriją, kurion niekada nebuvo įžengusi priešo koja. Kalnai buvo ir prieglobstis, ir atrama, ir slėptuvė. O Lietuvos lygumų miškai, lengvai "šukuojami", negalėjo teikti saugaus prieglobsčio. Todėl partizanų slėptuvės netiko gynybai. Bet kuris aptiktas gynybos punktas tuoj pat būdavo sunaikinamas kur kas pranašesnės karinės jėgos, kuriai priešpastatyti partizanai nieko kito negalėjo, kaip savo narsumą ir sumanumą. Slėptuvėse Lietuvos partizanai ilsėdavosi po žygių, slėpdavosi nuo masinių sovietų kariuomenės akcijų, čia būdavo gydomi sužeistieji, laikomi ginklai, šaudmenys, apranga, maistas. Slėptuvės būdavo rengiamos po žeme, pastatuose po grindimis, ūkiniuose pastatuose, šiene ar šiauduose, rečiau-tarp dvigubų sienų. Išsiveržti iš aptiktos slėptuvės būdavo labai sunku, o dažniausiai ir visiškai neįmanoma. Partizanai, negalėdami kautis, dažniausiai nusižudydavo, gyvi nepasiduodavo.

Edmundas SIMANAITIS

Iš Sūduvos krašto istorijos

Tą naktį pas Vizbarus suėję vyrai negaišdami ėmėsi darbo. Per keletą naktų kluono šalinėje iškasė didelę duobę, maždaug keturiolikos kv.m pločio ir beveik dviejų m aukščio. Sakalas ir Algimantas buvo aukšti vyrai, bet slėptuvėje galėjo vaikščioti stati. Iškastas žemes išbarstydavo ant dirvos. Sodybos šeimininkas Juozas Romanskis slėptuvėje įrengė gultus su šiaudų prikimštais čiužiniais. Sukalė stalelį, lentyną. Buvo įrengti du ventiliacijos vamzdžiai: vienas išvestas prie kluono pamatų, kitas-į netoliese augusį vaiskrūmį. Tačiau svarbiausia- padaryti patogią ir nepastebimą angą. Pradžioje anga į slėptuvę buvo šalinėje. Vėliau pats Sakalas padarė brėžinį, aptarė jį su Juozu, ir šis ėmėsi darbo. Angą, maždaug 60 cm skersmens, išvedė į klojimą. Angos kraštus aptaisė plona skarda. Paskui iš vielos tinklo nupynė krepšį, panašų į puodą. Išklojo jį maišu, prikrėtė molio su kapotais šiaudais ir gerai suplūkė. Krepšio dugną taip pat apjuosė plona skarda. Krepšys dangtis taip puikiai tiko, kad neliko jokio akiai matomo plyšelio. Užžėrus dulkėmis, pelais ir šiaudgaliais, angos neliko nė žymės. Net daužant dalba arba badant plieniniu strypu, neįmanoma buvo aptikti. Dangčiui iškelti buvo įtaisytos dvi paslankios ausys. Jas reikėdavo ištraukti kabliuku arba iškišti iš apačios. Dangų buvo galima išstumti ir iš vidaus. Apsišviesdavo primusine lempa. Garso izoliacija buvo labai gera. Spausdinant rašomąja mašinėle arba garsiai kalbant, lauke jokių garsų. Tik vasarą slėptuvėje trūkdavo oro, reikėdavo dažnai vėdinti. Vyrai išlįsdavo laukan tik naktimis, kai Laimutė miegodavo. Tada pavalgydavo, nusiprausdavo ir po sodą pasivaikščiodavo, dažnai su Birute ir Žibute. Ryšininkėms visada buvo ką pasakyti. Pasakiškai graži buvo ši sodyba Šešupės pakrantėje...

Kada vyrai išeidavo į žygius ir kada grįždavo, namiškiai nežinodavo-tokios taisyklės. Marytė Vizbaraitė-Romanskienė atsimena, kad retsykiais Sakalas, persirengęs tvarkingu, dailiu kostiumu, išeidavo ir dieną tik jam žinomais keliais. Išeidavo "pasivaikščioti" ir Stumbras. Jų civiliai drabužiai buvo laikomi seklyčioje kartu su namiškių rūbais. Kartą Sakalas apsitaisė kaip paprastas kaimo bernas-trumpomis lopytomis kelnėmis, gerokai patrintu švarku, liniuotais marškiniais, basnirčias į nukleiptus pusbačius. Tik nežinia, kur ėjęs ir ko. Yra žinoma, kad Sakalas rūpinosi žuvusių kovos draugų artimaisiais. "Ramovėje" nukauto Lenino žmona vienu metu slapstėsi pas Patašinės kaimo ūkininką Valiuką. Sakalas užsukdavo pakalbėti, pasitarti, padėti.

Naujoje štabo slėptuvėje dažniausiai laikydavosi rinktinės vadas Sakalas ir štabo viršininkas Stumbras. Slėptuvės vieta buvo stropiai slepiama. Tačiau būta ir nerimo dienų. Eleonorą Vizbaraitę suėmė 1947m. gruodžio mėnesį. Tardė MGB vyresn. leitenantas Jelisejev. Aiškinosi Julijos Gumauskaitės bylos aplinkybes. Nieko nepešė, paleido, bet Sakalas, ką tik įsikūręs Vizbarų sodyboje, smarkiai sunerimo. Tik visas smulkmenas išsiaiškinęs, vadas patikėjo- neišdavė. Po to jis patarė abiem savo ryšininkėms įstoti į komjaunimą. Seserys paklausė. Gal mažiau bus įtarimų? Nors kai 1948 metų vasarį Marija parėjo namo su naujagime dukra Valyte, netrukus atgužėjo visas būrys kareivių. Plieniniais smaigais išbadė rūsį, kluoną, žemę aplink pastatus... Ne kartą krėtė ir tikrino. Neaptikdavo.

Stumbras mėgo humorą. Slėptuvę kažkodėl jis vadindavo vokiškai- "Kristall Palast"- Krištolo rūmai.

(B.d.)

Petras Ruseckas

Šiemet minime gulaguose (1945 12 08) sušaudyto Lietuvos kultūros ir spaudos veikėjo Petro Rusecko 110-ąsias gimimo metines.

P. Ruseckas gimė 1883m. Rokiškio apskr., Baubliškėse. Jis-vienas iš Lietuvos valstiečių sąjungos kūrėjų (1906m.). 1918m. savanoriu stojo į Lietuvos kariuomenę, dirbo Krašto apsaugos ministerijos literatūros skyriaus viršininku. 1920-1922m.-Valstiečių sąjungos deleguotas Steigiamojo seimo narys. 1922-1925m.-"Kario" žurnalo redaktorius. 1926m.- Šaulių sąjungos centro valdybos narys. Parašė knygą "Mūsų įžymieji žmonės", suredagavo ir išleido atsiminimų rinkinius "Knygnešys", "Pasaulio lietuviai", "Baudžiava", "Savanorių žygiai", "Lietuva Didžiajame kare".

Sušaudytas Kazachijoje, Karagandos lageryje.

Gruodžio 10d. 16val. Vytauto Didžiojo karo muziejuje įvyks knygnešystei ir šauliams didžiai nusipelniusių Vlado Putvio-Putvinskio (120-ųjų) gimimo metinių ir Petro Rusecko (110-ųjų) gimimo metinių minėjimas. Apie P. Rusecko veiklą pranešimą skaitys B. Kaluškevičius. Meninę programą atliks Kauno styginių kvartetas, Kauno J. Gruodžio konservatorijos birbyninkai, Šaulių sąjungos choras "Perkūnas".

Birutė ***VERKELYTĖ-FEDERAVIČIENĖ***

Raudonieji partizanai

1942-1944m. raudonieji partizanai Lietuvoje dažniausiai reiškėsi traukinių spragdinimu ir nekaltų ūkininkų žudymu. Pavyzdžiui, Šiaulių ir Telšių apskr. raudonasis Kęstučio būrys, vadovaujamas Jurgio Baščiulio, 1943 m. Luokės valsčiuje, Žaduvėnų kaime įsibrovė pas ūkininką Avilį. Šeši raudonieji teroristai pareiškė šeimininkams, kad jie čia būsią visą dieną. Jų pėdsakais iš Luokės atvažiavo 3 policininkai. Du policininkus teroristai nušovė, iššaudė visą Avilių šeimą: tėvą, motiną ir 5 mažamečius vaikus, padegė sodybą ir pabėgo.

Tais pačiais metais Šiaulių apskr. Valakiūnų km. užpuolė pamiškėje gyvenantį ūkininką (pavardės neprisimenu). Jie žinojo, kad tas žmogus yra šaulys ir namuose turi karišką šautuvą. Apsivilkę vokiečių karinėmis uniformomis, dieną keli banditai įsibrovė, suėmė ūkio šeimininką ir, nusitempę į mišką, kankino, reikalaudami atsakinėti į klausimus. Kai šis atsisakė kalbėti, paskirtas budelis du kartus iš pistoleto šovė į stovinčią auką, bet ši nė nepajudėjo. Tada du kartus šovė į galvą. Jis vis tiek ramiai stovėjo. Banditai ėmė nerimauti. Budeliui šovus į galvą septintą kartą, tas geležinis vyras palengva atsiklaupė, persižegnojo ir ramiai numirė. Kartą naktį būrys raudonųjų partizanų atėjo į Šiaulių apskr. Užvenčio valsč. Jungirės kaimą ir laužė ūkininko Janušo namų duris. Janušas, nesutriko, nepabūgo, bet drąsiai iš kariško šautuvo atidengė ugnį į banditus. Pirmasis įsibrovėlis Beglicovas krito negyvas. Kiti spėjo pasprukti.

Šiaulių apskr. Užvenčio valsč. Minupių kaime gyveno žydšaudis Ignas Lukošius. 1943m. rudenį pas jį apsilankė raudonieji partizanai. Ir kas atsitiko? Nieko. Po trumpo pasikalbėjimo jie išėjo, o žydšaudys Lukošius toliau dirbo savo baisų darbą.

Tokie buvo raudonųjų partizanų "nuopelnai" Lietuvoje. Apie šiuos įvykius man papasakojo aktyvus tų žudynių dalyvis Stepas Puzinas.

Krizostomas ŠIMKUS

"Ir Kristų priešai kankino..."

Man teko gyventi labai sunkiomis sąlygomis su jo Ekscelencija vyskupu Vincentu Borisevičiumi.

1945 10 21 areštuotas Marijampolės apskr. Skardupių parapijos klebonijoje pas kleboną kun. Antaną Ylių, buvau uždarytas į Marijampolės KGB rūsį; vėliau pervežtas į Marijampolės kalėjimą, tardomas. 1946 03 15 iš Marijampolės kalėjimo pervežė į Vilniaus saugumą. Mus, du kalinius, vežė per šlapdribą atviru sunkvežimiu, pasodintus ant grindų. Mano viena ranka buvo prirakinta prie kitos kalinio rankos. Saugume iš karto uždarė į specialias spintas. Išbuvome keletą valandų. Mane po kratos vėlų vakarą nuvedė į Vilniaus saugumo rūsio kamerą Nr. 11. Ten mane maloniai sutiko, pavaišino duona kunigo sutana vilkintis kalinys. Įstrigo pirmieji jo ištarti žodžiai: "Dievas suteikia jėgų ir ištvermės visoms kančioms ir vargams". Tai buvo Telšių vyskupas Vincentas Borisevičius.

Buvau penktas kameros gyventojas. Kamera maža- 10-11 kv.m. Pirtin niekada nevesdavo. Prausdavomės tualete, kai išnešdavo "parašką". Kameroje buvo mažas grotomis apkaltas langelis; jo atidaryti neleisdavo. Kartais 20 min. išvesdavo į kiemą pasivaikščioti. Vyskupui labai skaudėdavo kojas, nes buvo išsiplėtusios venos. Kiekvieną rytą jis kojas bintuodavo.

Kameroje dažnai giedodavome "Marija, Marija...", niūniuodavome dainas. Labai mėgo vyskupas V.Borisevičius dainą "Girdėjau kartą mažą vaiką". Prašydavo mane: "Paniūniuokim, Kazimierai".

11- oje kameroje kalėjo ir generolas Stasys Raškevičius. Jie buvo pažįstami, nuolatos kalbėdavosi apie Lietuvos nepriklausomybės atgavimą, įvairiomis religinėmis temomis. Gen. Stasys Raškevičius pasakodavo, kaip dirbo 8 metus Vokietijoje karo atašė. Vysk. Vincentas Borisevičius pasakojo apie pirmą parapiją Suvalkų Kalvarijoje, apie mokslus užsienyje, gyvenimą Rusijoje per Pirmą pasaulinį karą, apie tai, kaip skatino Lietuvos žmones keltis iš vergijos, kovoti už tėvynės laisvę. Pasakojo ir apie darbą Telšių kunigų seminarijoje (rektoriumi), vyskupijos kurijoje (kancleriu), kaip buvo paskirtas Telšių vyskupu.

Ten sužinojau ir apie jo areštą 1945m., apie kaltinimus, reikalavimus, kad parašytų kreipimąsi į Lietuvos žmones. Pasirodo, vyskupo tekstas buvo perrašytas, tik parašas paliktas. 1946m., nuo balandžio mėn. vidurio kiekvieną dieną ir naktį vyskupą V.Borisevičių daugiau nei dvi savaites vesdavo žiauriai tardyti. Kiekvieną rytą, vos tik išdalijus duoną ir cukrų, jį išvesdavo ir laikydavo iki vakaro. Vakare, jau prižiūrėtojui pabeldus raktais į duris, kad laikas miegoti, ateidavo kareivis ir vyskupą išvesdavo naktiniam tardymui. Kartais parvesdavo, kai mus pažadindavo keltis naujai dienai.

Kiek gali žmogus ištverti nemiegojęs, o dar kur begalinė nervų įtampa! Sunku būtų paaiškinti tą vyskupo V. Borisevičiaus dvasinę stiprybę, ištvermę. Tik Dievas padėjo jam gyventi tuo sunkiu kančių metu be miego, be maisto. Negalėdavome įsiūlyti jam grįžusiam maisto- sakydavo: nors kiek reikia nusiraminti. Mes užstodavome durų stebėjimo akutę, kad vyskupas atsirėmęs į sieną galėtų nors kiek užmigti. O prižiūrėtojas tuoj beldžia į duris ir rėkia...

Kagebistai stengėsi palaužti vyskupą ir išgauti prisipažinimus; jie žinojo, kad bemiegės dienos ir naktys sukelia galvos skausmus, skaudžiai sutrikdo nervų sistemą.

Bet vyskupas V.Borisevičius nepalūžo. Jis sakydavo, kad jo kaltinimai išgalvoti. Tačiau neteko matyti vyskupą V.Borisevičių pykstant ar reiškiant neapykantą savo kankintojams. Sakydavo: "Kristų priešai kankino, kankina ir mus... Visi už tiesą kenčiame, bet Dievas gailestingas, viską iškentėsime, Dievas suteiks jėgų. Visa mūsų Lietuva kenčia jau nuo 1940 metų okupavimo. Daug lietuvių šeimų ištremtų,- nežinome, kaip jie kenčia. Neišduokite Tėvynės. Ji yra viena. Ją reikia mylėti. Visas kančias iškentėję, būsime laimingi savoje Tėvynėje..."

Kalbėdavo jis ir apie tuos, kurie, nepakėlę kankinimų, kitus išduoda. Bet ir apie tuos niekada blogo nepasakydavo.

Per tuos tardymus vyskupas Vincentas Borisevičius labai nusilpo, visai pražilo. Baigus tardymą, trumpai nukirpo plaukus ir nuskuto barzdą. Grįžusį į kamerą mes jį pažinome tik iš sutanos. Veidas buvo pamėlęs, akys įdubusios. Parėjęs pasakė, kad gal jau duos kiek atsilsėti. Buvo pavakarė, ir tą naktį tardyti jo nešaukė.

Vyskupo žiedo ir kryžiaus V. Borisevičius kameroje neturėjo. Sakė, kad visa tai atėmė vos areštavę, saugume. Gegužės pirmą dešimtadienį dar buvo pašauktas dieną tardyti, bet greitai sugrįžo. Po dviejų dienų vyskupą V. Borisevičių iš Vilniaus saugumo rūsio 11-os kameros išvedė. Daugiau jo nemačiau.

Jo stipri dvasia stiprino kalinių širdis, mokė mylėti Dievą ir Tėvynę.

Kazimieras GURSKIS

Zarasai

Raketinis kuras Kelmės katilinėse

Seimo narys Antanas Račas spaudos konferencijoje lapkričio 24d. susirūpinęs kalbėjo apie nesuprantamą Kelmės valdžios norą nuslėpti nuo visuomenės skandalingą istoriją. Miesto katilinėse pradėtas deginti neaiškios kilmės kuras sąlyginiu pavadinimu "Absorbentas A-1". Miestelio gyventojų sveikata netikėtai pablogėjo po avarijos katilinėje. Žmonės pradėjo vemti, jiems skaudėjo galvas, mokyklose ėmė alpti mokiniai. Miesto valdžia, užuot informavusi visuomenę apie nelaimę, "darė viską, kad apie ją kuo mažiau sužinotų žmonės". Matyt, nestinga suinteresuotų asmenų ar jų grupių, kurie gerai pasišildė rankas, sudarydami sąlygas atgabenti tokį kurą į miestą. Jiems piliečių sveikata nė motais.

E. SIMANAITIS

PO TO, KAI RAŠĖME

Sudomino mane "Tremtinio" 20(101) nr. straipsnis "Komunizmą- į teismą". Manau, kad tokių istorijų buvo daug ne tik Žemaitijoje, bet ir Aukštaitijoje.

Tuoj po karo mūsų šeima buvo "nubuožinta". Prisimenu, kaip tamsiais vakarais tėvai iš namų pas kaimynus pervežė dalį padargų, pervarė gyvulių. Paskui teko krauti pilnus vežimus javų ir atiduoti "buožės" mokestį. "Išbuožino". Buvau dar nedidelė, bet iš kalbų, dejavimų suprasdavau, kad tie "mokesčiai" būdavo dideli (šiaip dėl sunkių darbų negirdėdavau tėvų dejuojant). Atrodo, kasmet prikraudavo vežimą grūdų, miltų, išveždavo ir sakydavo- "mokesčiai". Kaip "nubuožino" antrą kartą, 1950m., prisimenu labai gerai. Viskas vyko labai panašiai: gerokai ištuštino aruodus, piniginę, vėl vakarais pervarėm gyvulius pas kaimynus. Nors tuo metu ir šiaip gyvulių laikėme mažiau, bet 1950m. rugsėjo 19d. rytą mūsų šeima buvo ištremta.

1950m. rugsėjo 1d. iš Žemaitijos ir rugsėjo 19d. iš Aukštaitijos trėmimai neminimi. Gal todėl, kad jie buvo "maži", o gal, kaip juokaudavo vyrai, tai pats Sniečkus, įvykdęs dar viršijo soc. įsipareigojimus... Kad toks trėmimas buvo, gavau atsakymą iš LR Vidaus reikalų ministerijos.

Reabilitacijos pažymą irgi gavome, tik jau labai ilgai Biržų raj. "nerado" tremtinių sąrašuose mūsų pavardės ir labai nenorėjo išmokėti "kompensacijos už turtą". O tos "kompensacijos" apskaičiuota vos 9000 rb., išmokėta 6000 talonų jau nuvertėjusiais gražiais 1992m.

Nacionalizuota buvo daug turto. Tėtis buvo jau trečios kartos ūkininkas. Viskas buvo uždirbta sunkiu sąžiningu visos mūsų šeimos darbu.

Iš Panevėžio valstybinio archyvo gavau atsakymą (ir už tai sumokėjau 150 tal.), kad apie tėvų nacionalizuotą turtą nei Rokiškio, nei Biržų, nei Pandėlio apskr. finansų skyriuose žinių nėra...

Juk reabilitacija- tai teisių, kurias anksčiau asmuo turėjo, grąžinimas. Taigi norėčiau paklausti: ar mes reabilituoti?

Vanda MILIEŠKIENĖ

Kur kreiptis?

Esu Juozas Kubilius iš Salantų, g. 1916m. Buvau Lietuvos kariuomenės atsarginis grandininkas. 1944m. žiemą su savo grandimi ir kaimynu pasitraukėme į mišką. Po dviejų savaičių mus, išduotus, emgebistai paėmė gyvus. Tardė Salantuose. Stribų viršininkas Vytautas Zaleckas reikalavo iš manęs šautuvo, išmušė man priekinius dantis. Po dviejų parų surinko daugiau suimtųjų ir visus išvežė į Vilnių. Iš ten- Baltarusijon, į Vitrinos lagerį. Statome žemines. Per parą 14 žmonių gauname forminės duonos gabalėlį ir puslitrį šilto vandens. Silpnesnieji ima sirgti ir mirti. Pavasariop iš mūsų, likusių gyvųjų, padaro kareivius. Išveža į Berlyno frontą prie Oderio. Išskirsto po du lietuvius į rusišką būrį. Antrą dieną mano draugą K. Puškorių sužeidžia. Lieku vienas ir atgailaudamas, melsdamas Dievą suteikti man stiprybės, dezertyruoju, turėdamas viltį ginti savo Tėvynę. Septynis kartus buvau puolamas ir apšaudomas. Pasisekė, vis išsilaisvindavau, tik peršovė kairiąją ranką. Kaulo nekliudė, sugijo.

Sugedo mano kalendorius. Iš naktų ilgumo supratau- ruduo. Į Lietuvą parėjau prie Vištyčio ežero. Pirmą sutikau lietuvę. Ji man pasakė: šis vakaras- rugpjūčio 28-oji. Beveik keturis mėnesius buvau ėjęs ir klaidžiojęs Vokietijoje.

Atsisveikinęs pasukau Vilkaviškio link. Verkiau iš laimės, kad mano norai išsipildė. Užklupusi naktis jau buvo nebaisi. Netoli Tauragės mane sulaikė Lietuvos partizanai, manydami, kad esu rusas kareivis. Pasipasakojau apie save ir išsiskyrėme. Gruodžio 16- osios naktį pasibeldžiau į tėvų duris. Jie abu nusenę, suvargę, pilni baimės. Supratau, kad turiu slapstytis namie ir jiems padėti. Taip prabėgo 10 metų. Turėjau ryšį su partizanais. 1956m. saugumas aptiko mano pėdsakus. Pasitraukiau į mišką. Partizanų nebėra. Artėja žiema. Prieš pat šv. Kalėdas nusprendžiu legalizuotis. Gaunu laikiną pasą ir legalizacijos dokumentą.

Apie mano rezistencinę veiklą galėtų paliudyti keletas partizanų ryšininkų. Patarkite, kur kreiptis dėl rezistento teisių pripažinimo.

Juozas KUBILIUS

Kretingos raj.

Redakcijos prierašas. ***Rezistentų teisių klausimais komisijos dirba kiekviename Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos skyriuje. Manome, kad Kretingos skyrius pasvarstys šį rašinį ir atsakys jo autoriui.***

Lenkų dailininkė piešė lietuvius

Seimo narys Algirdas Endriukaitis rugpjūčio mėnesį lankėsi Vorkutoje. Aplankęs parodų salę, rado ten kalėjusios lenkės dailininkės Česlavos Gnatow-Cydzik, gimusios Lvove 1920m. gruodžio 29d., darbų-apie keturiasdešimt didelio formato nuotraukų ir piešinių, eskizų. Šią parodą, pavadintą "Vorkuta 1956-1957 metais", čia kalėjusieji lenkai padovanojo miestui, pastatytam ant daugelio pasaulio tautų sūnų ir dukterų kaulų. Pati dailininkė čia kalėjo du kartus: 1946-1950m. ir 1951-1957m. Parodoje buvo eskizas lietuvaitės iš Kalitaitės brigados, pieštas 1952m. rugpjūčio mėn. kažkokio pasitarimo metu ir lietuvio iš Nemuros ar Nemiros kaimo, nupieštas 1952m. vasario 16d. per "penkiaminutę".

Smulkesnę informaciją galėtų suteikti Seimo narys *A. Endriukaitis*, kuriam galite rašyti adresu: *Lietuvos Respublikos Seimas, Gedimino pr.53. Vilnius.*

Paulius DEMIKIS

ĮVYKIAI ❖ ĮVYKIAI

Paminklas "Tauro" apygardos partizanams

MARIJAMPOLE. Lapkričio 21d. atidengtas paminklas Sūduvos krašto partizanams. Paminklo idėja- žuvusio sūnaus gedinti, bet skausmą slepianti partizano motina. Tokį paminklą sumanė pastatyti LPKTS Marijampolės skyriaus pirmininkas, laisvės kovotojas Vytautas Raibikis. Projekto autoriai skulptorius prof. Bronius Vyšniauskas ir jo sūnus architektas Romas Vyšniauskas. Akmens paminklą iškalė Dailės Akademijos baigiamojo kurso studentai Vytautas Mikšionis ir Svajūnas Kižys. Daug padėjo miesto Tarybos pirmininkas A. Bajarkevičius. Miesto Taryba skyrė nemažą dalį lėšų paminklo statybos išlaidoms. Tai ypač džiugina, nes Parlamentas ir Vyriausybė nerodo pastangų teisiškai įvertinti Laisvės kovų ir nesirengia deramai pagerbti žuvusius dėl Tėvynės laisvės, kaip tai daroma viso pasaulio demokratinėse valstybėse. Iniciatyvos imasi politiniai kaliniai ir tremtiniai.

A. Garmutės nuotraukoje: "Tauro" apyg. partizanų ir tremties muziejaus atidarymas Marijampolėje

Pokario partizanai buvo antroji Lietuvos kariuomenės savanorių karta. Sūduvos krašte pirmieji partizanų būriai pradėjo formuotis dar tebevykstant karui- 1944 metais. Generolas St. Raštikis rašė, kad buvo laukiama, kada susirems baltoji ir raudonoji žvaigždė. Tokiam atvejui Lietuva turi būti pasirengusi. Todėl ir plėtėsi partizaninė kova. Lietuvos kariuomenės tradicijas neabejodami perėmė partizanai ir ugdė jas itin sunkiomis okupacijos sąlygomis. "Tauro" apygarda buvo įkurta 1945m. rugpjūčio 15d. Po kurio laiko susidarė Vytauto, "Geležinio vilko", "Žalgirio", Kęstučio ir Birutės rinktinės. Pirmasis "Tauro" apygardos vadas buvo Lietuvos kariuomenės kapitonas Leonas Taunys-Kovas. Statistikos skaičiai negailestingai žiaurūs- vidutiniškai partizano veikla trukdavo vos pusantrų metų. Kovas buvo išduotas ir suimtas po poros mėnesių, vėliau sušaudytas. Antrasis apygardos vadas aviacijos majoras Zigmas Drunga-Šernas, Mykolas Jonas po aštuonių mėnesių buvo sužeistas kautynėse ir susisprogdino. Leitenantas Antanas Baltūsis-Žvejys ėjo apygardos vado pareigas aštuoniolika mėnesių. Tai rekordas. Žvejys buvo puikus organizatorius, partizanų junginiuose įvedė karišką drausmę. Žvejui žuvus, apygardos vadu buvo paskirtas leitenantas Jonas Aleščikas-Rymantas, po šešių mėnesių padėjęs galvą prie Garliavos. Penktuoju apygardos vadu tapo Aleksandras Grybinas-Faustas. Po trylikos mėnesių buvo sunkiai sužeistas ir, būdamas ištikimas partizano priesaikai, pats nusišovė. Pranas Lunas-Daugirdas vadovavo apygardai vos pusantro mėnesio. Viktorą Vitkauską-Saidoką, Karijotą, vadovavusį "Tauro" apygardai keturiolika mėnesių nukovė priešo pasala. Paskutinis žinomas apygardos vadas J. Jankauskas-Demonas buvo suimtas 1954m. Po metų jį sušaudė raudoniejі. Kur užkasti žuvusiųjų kūnai, nėra žinoma. Tačiau visi jie nusipelnė deramo pagerbimo ir atminties įamžinimo.

Darniomis gretomis išsirikiavę "Geležinio vilko" bataliono jaunieji kariai prie tik ką pašventinto paminklo prisiekė ištikimai tarnauti Tėvynei.

Paminklą pašventino buvęs Vorkutos politinis kalinys kun. Jonas Rusinas. Prie paminklo kalbėjo V. Raibikis, A. Bajarkevičius, Seimo narys A. Endriukaitis, "Tauro" apygardos Vytenio būrio narys E. Simanaitis.

Po to marijampoliečiai ir svečiai rinkosi į "Tauro" apygardos partizanų ir tremties muziejaus atidarymą. Daugiausia širdies čia įdėjo partizanų ryšininkė, politinė kalinė Aldona Vilutienė. Jai padėjo Savivaldybės kūrybinės grupės pirmininkė I. Skirpstienė.

Marijampoliečiai pirmieji iš aštuonių Lietuvos partizanų apygardų pagerbė savo apygardos kovotojus, ryšininkus, rėmėjus, pastatydami jiems gražų ir įspūdingą paminklą. Galima tikėtis, kad ir kitų apygardų partizanams iškils panašūs paminklai.

Paulius DEMIKIS

JONAVA. Lapkričio 14d. po šv. Mišių už šio krašto žuvusius partizanus, politinius kalinius pasukom prie Neries. Prie koplytstulpio partizanų užkasimo vietoje, pagerbėme savo krašto laisvės kovotojus, kurių palaikų artimieji negali rasti ir perlaidoti. Prie Neries daugelyje vietų stribai ir saugumiečiai užkasdavo savo aukas. Žuvusiųjų artimieji ir LPKTS Jonavos skyrius nutarė prie koplytstulpio pastatyti paminklą su šio krašto laisvės kovotojų pavardėmis. Sumanymui pritarė rajono valdytojas Juozas Jokimas ir pažadėjo finansuoti projektą. Projektą jau sukūrė archit. Vytautas Juraška. Pavasarį paminklo statybai, vėl reikės lėšų. Rajono valdybos balanse yra atidaryta sąskaita: Žemės ūkio bankas, Jonavos skyrius. Kodas 260101439, sąskaitos Nr. 142533, partizanų paminklo statybai. Prašome prisidėti kas galite.

Šiam kilniam tikslui partizanų artimieji iš Anglijos B. Zinkus ir P. Navakauskas paaukojo po 10 GBP ir 5 USD, LPKT rėmimo fondo valdyba- 500 Lt. Manome, kad neliks abejingi ir pavieniai asmenys.

Veronika GABUŽIENĖ

ŠILALĖS raj. Lapkričio 21 d. Kvėdarnoje įvyko Lietuvos kariuomenės deimantinio jubiliejaus šventė. Ją surengė LPKTS Šilalės skyrius.

Po šv. Mišių, kurias parapijos klebonas kun. Romualdas Vėlavičius aukojo už Lietuvos karius savanorius, visi susirinkome į aikštę prie Vytauto Didžiojo paminklo. Kvėdarnos tremtinių choras minėjimą pradėjo giesme "Lietuva brangi". Prisiminta mūsų krašto kovų istorija, kariai savanoriai, generolo S. Raštikio likimas ir nuopelnai Lietuvai.

Kęstutis BALČIŪNAS

ŠIAULIŲ raj. Lapkričio 20d. Kuršėnų politiniai kaliniai ir tremtiniai paminėjo savo veiklos penkmetį. LPKTS Kuršėnų skyriaus susirinkimas įvyko 3- osios vid. mokyklos salėje. Skyriaus veiklos istoriją apžvelgė jo pirmininkas R. Fabijonavičius.

Kuršėnuose pastatyti trys paminklai raudonojo teroro aukų ir laisvės kovotojų atminimui, Kryžių kalne pastatytas kuršėniškių kryžius, rasti pelkėse ir į kapines perlaidoti trijų partizanų palaikai.

Sausio įvykių dienomis kuršėniškiai aktyviai budėjo Vilniuje, gynė TV bokštą ir Parlamento rūmus, o per pensininkų piketą prie tų rūmų niekas iš DDP narių, Seimo deputatų jų neužkalbino...

Prisimintos ir linksmesnės dienos- tai šventės "Leiskit į Tėvynę". Jose dalyvavo skyriaus choristai ir poetai.

Susirinkimas baigėsi Kuršėnų tremtinių choro koncertu ir bendrais pietumis.

Jonas VAIŠNORAS

Dėkojame

parėmusiems mūsų Sąjungą:

p. Leonui Raslavičiui iš JAV- 20 USD;

p. Vytautui Ilekiui iš Kauno- 50 Lt

ATSILIEPKITE!

Vladas VAŠTAKAS, buv. Kauno kunigų seminarijos klierikas. Buvo ištremtas ir apie 1960m. mirė Vorkutoje. Jo giminių ar ką nors daugiau apie jį žinančių ieško ***Adolfas PREIBYS, Artojų 13, Ylakiai, Skuodo raj., tel. 57232.***

Žemaitijos partizanas **Antanas JONUŠAS-Vilkas**, g. 1915m. Rietavo valsč., Alko km., gyvenęs Šilalės raj. Kvėdarnos apyl. Gvaldų km. pas dėdę Kazimierą Vaitkų. Išėjo į mišką 1947m., buvo būrio vadas. Suimtas Rietavo miškuose. Užmigdytas kartu su Juozu Tautkevičiumi. 1954m. birželio 20d. J. Tautkevičius iš kalėjimo buvo atsiliepęs, o toliau ryšiai nutrūko. Žinančių apie A. Jonušo likimą prašyčiau atsiliepti. Ieško ***Elena VAITKUTĖ-PETROŠKIENĖ, Gvaldų km., Pajūrelio paštas, Šilalės raj.***

Albinas AUŠTREVIČIUS, ⇨ Petro, gyveno Kaune, Molėtų 20-1, Artilerijos atsargos jaun. leitenantas, baigęs Vytauto Didžiojo universitetą (teisės fakultetą), studentų atsargos karininkų korporacijos "Ramovė" narys. Dirbo finansų ministerijoje, prekybos departamente. Buvo Finansų ministerijos šaulių būrio vado pavaduotoju. Suimtas 1941m. birželio 17d. ir išvežtas į Krasnojarsko lagerius. Jį pažinojusių ar kartu kalėjusių ieško ***Violeta BAGDZEVIČIENĖ, Gedimino 123-13, Kaišiadorys 4230, tel. 52605.***

Pranciška RAPKEVIČIŪTĖ ateinantį pavasarį norėtų iš Tomsko parsivežti ir perlaidoti savo tėvo palaikus. Galbūt atsirastų geros valios žmonių ar organizacijų, galinčių jos kelionei skirti nors kiek lėšų arba fiziškai patalkinti. Atsiliepkite adresu ***P. Rapkevičiūtei, Universiteto 16, Kaunas 3018, tel. 298852.***

Nežinantiems savo artimųjų kapų Tomsko mieste, rajone ar srityje galima kreiptis į ***Tomsko "Memorialą" adresu: Genadiju Burmatovu, ul. Kosareva 23-60, g. Tomsk.***

Rietavo valsč. 1952m. žuvo šie partizanai:

Antanas Markevičius, Zofija Bendikienė, Antanas Sateikis, Dausynas. A. Markevičius- būrio vadas; iki jo vadu buvo Gečas-Tomis. Būrį išdavė Mykolas Žemgulis.

Augustinas BENDIKAS, Povilo, g. apie 1901m., buvęs Rietavo valsč. viršaitis, suimtas 1945-1946m. Telšių apskr. Kalėjo Smolenske, ten ir žuvo.

JURGAITIS

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymą: ***Jonas Musteikis, veikęs Utenos raj.; Monika Juodžiukynienė, veikusi Alytaus raj.; Aniceta Drungilienė, Magdalena Eitavičienė, Zofija Buivydienė, Matilda Šuminienė, veikusios Kretingos raj.; Stasys Vinslauskas, veikęs Širvintų raj.; Juozas Daujotas, veikęs Radviliškio raj.; Leonas Kvedaras, veikęs Joniškio raj.***

Atsiliepimus prašome siųsti ***Rezistencijos dalyvių teisių atstatymo komisijai, Laisvės al. 39, 3000 Kaunas.***

UŽJAUČIAME

Nuoširdžiai užjaučiame buv. politinį kalinį **Praną VEVERSKĮ,** jo broliui mirus.

Grupė draugų

Šiluvoje

Raudonosios okupacijos metais (1946-1949m.) mes, keturios seserys, mokydamosios Šiluvos vidurinėje mokykloje, paskutiniais, 1949 metais, gyvenome pas Peleckienę. Jos vyras buvo suimtas, ji nežinojo, kur jis yra. Pas ją apsigyveno ir rusų įgulos felčeris (jo pavardės nežinau). Jis dažnai prašydavo šeimininkę jį anksti pakelti. Kartą šeimininkė mums sako: "Žinote, mergelės, kur jis važiuoja? Ogi šaudyti mūsų žmonių". Mes ir taip žinojome, kur jis važiuoja. Kartą felčeris liepė pakelti jį labai anksti, vos auštant. Suburti aplinkinių įgulų kariai kaip vilkai slinko triuškinti partizanų bunkerio prie Dubysos. Apie tai mes sužinojome tik grįžus felčeriui. Įėjęs į kambarį, jis sako: "Sabačja žizn". Šeimininkė klausia, kodėl. Tada jis ėmė pasakoti, kaip apsupo partizanų bunkerį prie Dubysos, kad krito ir karių, ir partizanų. Atrodo, kai kam tada pavyko prasiveržti ir pabėgti, bet daugelis žuvo nelygioje kovoje. Buvo sužeista ir partizanė mergina. Felčeris sakėsi norėjęs suteikti jai pagalbą, bet ji nesidavė ir šaukė: "Šalin, rupūže". Rusas klausė šeimininkės, ką reiškia šis žodis.

Partizanų lavonai buvo nuvežti į Raseinius, o gal ir į Betygalą.

Gal dar yra gyvų iš tada išsigelbėjusių nuo mirties? Būtų įdomu, kad jie parašytų į "Tremtinį".

Telšių raj. **D. ŠNIUOLIENĖ**

TREMTINYS

Vyr. redaktorė *Vanda Poderytė*

1993m. gruodžio 8 d. Nr. 23 (104). SL289. Kaina 15 ct

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas, tel. 223508

Redakcija: *Ona Balčytienė, Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė*

Rinko ir maketavo Rasa Černevičiūtė. Spausdino valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 8000. Užs. Nr. 1579

Tremtinio laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime